

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Тајни надзор и праћење
(мастер рад)

МЕНТОР:

Проф. др Саша Кнежевић

СУДЕНТ:

Ненад Младеновић

Број индекса: М60/13

Ниш, 2016.

САДРЖАЈ

УВОД.....	1
I ОРГАНИЗОВАНИ КРИМИНАЛЕТ.....	4
1. Појам организованог криминалитета.....	4
2. Транснационални и организовани криминалитет.....	7
3. Међународни (интернационални) и организовани криминалитет.....	8
4. Професионални и организовани криминалитет.....	9
5. Криминалитет "белог оковратника" и организовани криминалитет.....	9
II ПОСЕБНЕ ДОКАЗНЕ РАДЊЕ У СУЗБИЈАЊУ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛИТЕТА.....	10
1. Међународни стандарди примене посебних доказних радњи.....	10
2. Законска регулатива примене посебних доказних радњи.....	14
2.1. <i>Симуловани послови</i>	17
2.2. <i>Рачунарско претраживање података</i>	18
2.3. <i>Контролисана испорука</i>	19
2.4. <i>Прикривени иследник</i>	20
III ТАЈНИ НАДЗОР И ПРАЋЕЊЕ.....	22
1. Законска регулатива посебне доказне радње Тајни надзор комуникације.....	22
2. Законска регулатива посебне доказне радње Тајно праћење и снимање.....	24
3. Настанак посебне доказне радње Тајни надзор и праћење.....	26
4. Контрола посебне доказне радње Тајни надзор и праћење од стране државних органа.....	28
5. Тајни надзор и праћење као криминалистички метод.....	32
6. Примена посебне доказне радње Тајни надзор и праћење.....	36
6.1. <i>Примена посебне доказне радње Тајни надзор и праћење у другим државама</i>	41
7. Примери из праксе.....	47
ЗАКЉУЧАК.....	50
ЛИТЕРАТУРА.....	54
САЖЕТАК.....	58
БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ.....	61

УВОД

Специјалне мере за прикупљање података, које се тајно прикупљају су оне мере које државни органи тајно примењују. Оне својим особеностима задиру у уставом загарантована права грађана. Из тога се може закључити да уколико се ова мера неконтролисано примењује може доћи до злоупотребе и повреде људских права, која су загарантована уставом, као и до беспотребних новчаних издатака пореским обвезницима. У последње време у Републици Србији било је више скандала који су били у вези примене специјалних мера за тајно прикупљање података. Такође постоје и показатељи да институције у веома широким размерама примењују специјалне истражне мере тако да из тога произилази да је потребно појачати спољни надзор над применом наведених мера. Ако се осврнемо на ове мере које примењују земље у региону, конкретно Црна Гора, можемо рећи да мере тајног надзора које се примењују у кривичном поступку представљају привремено ограничење права гарантованих Уставом Републике Србије и Европском конвенцијом о људским правима с циљем супротстављања тешким кривичним делима и инструмент су за борбу против корупције и организованог криминалитета.

Међутим, имајући у виду велике могућности за злоупотребу ових мера, од посебне је важности вршити константну контролу и развијати механизме надзора над њиховом применом. Мере тајног надзора које се примењују у кривичном поступку у потпуности су изван интересовања свих нивоа контроле, а самим тим и свих облика одговорности. Мере тајног надзора у кривичном поступку примењу се с циљем доказивања прецизно дефинисаних кривичних дела за која се мере могу и одредити. Прописане су Законом о кривичном поступку (у даљем тексту: ЗКП), којим је одређено да на образложени предлог јавног тужиоца, писаном наредбом суд може одредити следеће посебне доказне радње:

1. Тајни надзор комуникације,
2. Тајно праћење и снимање,
3. Симуловани послови,
4. Рачунарско претраживање података,
5. Контролисана испорука и

6. Прикривени иследник.¹

Велика је динамика развоја техничких могућности, које се користите за надзор и техничко снимање телекомуникација. Оне се користе ради супротстављања криминалитету. Веома је тешко остварити сигурност од прислушкивања, било да се користи међусобна комуникација и без обзира да ли се лице налази негде на отвореном простору или затвореном простору. У вези с тим, стварају се нови модели „стеница“ који се усавршавају стално.

Посебне технике представљају посебне методе које се заснивају не само на коришћењу одређених техника већ и у примени посебних средстава, радњи и мера, што ове методе чини специјализованим, дајући им посебну оперативну димензију. Није од неког посебног значаја како ће се методе звати, битно је да оне буду прецизно регулисане и да се њиховим коришћењем могу обезбедити докази, нарочито код оних кривичних дела код којих је тешко или немогуће на други начин обезбедити доказе. Организовани криминалитет проглашен је за изузетно штетну друштвену појаву за друштва у било којој фази развоја, а посебно за она у транзицији. Постоји много покушаја дефинисања појаве организованог криминалитета која је, иако нема општеприхваћену дефиницију, нашла место у многим, па и у нашем законодавству. Примена посебних истражних метода један је од фактора супротстављања организованом криминалу. Посебне истражне радње су мере тајног прикупљања података о најтежим облицима криминала у које спада организовани криминал, тероризам, корупција, праће новца и други финансијски деликти, трговина наркотицима, људима, кријумчарење возила, оружја и др.

У првом делу рада делу рада остварићемо кратак увид на појам и облике Организованог криминалитета. У другој целини рада остварићемо увид у законске и нормативне регулативе, као и врсте посебних доказних радњи. У трећој целини рада остварићемо увид у предмет овог рада, конкретно у посебне доказне радње, Тајни надзор комуникације и Тајно праћење и снимање, где ћемо образложити натанак мере, законску регулативу, контролу над применом мере, начин примене мере у нашој држави и у другим државама као и примере из праксе, након чега ћемо у завршном делу рада дати закључна разматрања.

---

¹ Чл. 161 Законик о кривичном поступку, *Службени гласник Републике Србије*, број 55/2014

Приликом израде мастер рада коришћени емпиријски, научни и компаративни методи, како би се у раду адекватно могао образложити значај и ефикасност посебне доказне радње Тајни надзор и праћење, законска регулатива и начин примене наведене радње у нашој и другим државама.

I ОРГАНИЗОВАНИ КРИМИНАЛИТЕТ

1. Појам организованог криминалитета

Организовани криминалитет је веома стара појава. Он постоји у скоро свим земљама и показује тенденцију повећања. Земље у којима је најизраженији свакодневно се суочавају са потребом његовог спречавања и сузбијања. Предмет је разматрања кривичара, криминолога, као и експерата разних научних дисциплина. Присутан је и има велики утицај на готово све облике друштвеног и јавног живота. Осим тога, организовани криминалитет, као друштвено-негативна појава, има изузетну способност да користи повољне услове за своје инфилтрирање у легалне друштвене структуре и да се вешто прилагођава конкретной друштвено - политичкој и економској ситуацији не само унутар једне земље него и на међународном плану. Чињеница да се организовани криминалитет не испољава у свим земљама у истом облику вероватно је допринела томе да још нема јединствене и општеприхваћене дефиниције појма организованог криминалитета, ни у политиколошкој, ни у криминолошкој, ни у кривичноправној литератури. Уместо тога, постоје многе дефиниције, што указује на неусаглашеност ставова о томе шта све обухвата садржај појма организованог криминалитета. Основни проблем односи се на прецизност садржаја термина организовани, који може имати више значења. У том смислу, често се под исти појам сврстава и организована криминална група, организовано криминално удружење или организација, па све до типа класичне мафије.

С обзиром да постоји већи број теоријских истраживања, јавља се проблем приликом дефинисања појма организованог криминалитета. Неки аутори сматрају да сви облици групног криминалног деловања не представљају и организовани криминалитет. Ти аутори, који су присталице наведеног мишљења, поред горе наведеног истичу да је за постојање организованог криминалитета, поред елемената који карактеришу организовано криминално деловање, неопходан још један елемент а то је веза криминалне организације са државом и државним органима. Такође, увидом у дефиниције појма организованог криминалитета, може се доћи до закључка да не постоје идентични ставови међу ауторима о неопходности постојања везе криминалне организације са државом и државним органима, као битног елемента организованог криминалитета. Већина аутора је присталица мишљења да организовани криминалитет укључује деловање организованих

криминалних група у сфере државних власти и јавних институција. Феноменом и појмом организованог криминалитета бави се велики број страних аутора, при чему већина њих сматра да организовани криминалитет укључује везаност за деловање у оквиру јавних институција и повезаност са органима власти.

М.А. Елиот сматра да „организовани криминалитет у свом садржају, поред организованости, планирања, поделе задатака, дисциплине и одговорности унутар криминалне организације чији је циљ остваривање добити и профита, обухвата и одређену везу са државом и појединим њеним органима, у виду сарадње органа који примењују закон са онима који га не поштују и желе да га изиграју“.² Такође, овај аутор сматра да је организовани преступ смишљен друштвени поремећај у коме група која има овлашћење да примени закон, сарађује у кршењу закона. Овај аутор наводи да се под организованим преступом у ствари "подразумева узајамни договор професионалних преступника да се на различите начине помажу. При томе, посебно се мисли на прећутне споразуме који се закључују између професионалних преступника и других службеника који се старају о примени закона, а да би се ови први заштитили од хапшења и кажњавања". Организовани криминалитет одликује се уређеним заједничким деловањем више лица (која теже да ово буде трајно) са циљем да се остваре директно или индиректно пословно покривени профити или пак утицај у области јавног живота тако што ће прибавити и нудити законом забрањене или контролисане производе и услуге, преузимати, односно контролисати легална предузећа, вршити кривична дела (ради обогаћивања), тежећи да илегалним методама остваре стварне монополе.³

Ђорђе Игњатовић организовани криминалитет дефинише као врсту имовинског криминалитета, који карактерише постојање криминалне организације која обавља континуирану привредну делатност користећи при том насиље и корупцију носилаца власти. Овај аутор заступа мишљење да постоји шира и ужа дефиниција организованог криминалитета. О организованом криминалитету у ширем смислу може се говорити увек када одређене криминалне делатности обавља група људи. У ужем смислу, организовани криминалитет поред постојања групе криминалаца, подразумева још неке услове и то: постојање (чвршће или еластичније) криминалне организације са јасном поделом посла

---

² М.А. Елиот, *Криминал у модерном друштву-превод*, „Свјетлост“- Сарајево, 1962. стр. 114

³ Д. Петровић, *Организовање злочиначких удружења*, Српско удружење за кривично право, Београд, 1996. стр 31-32

између чланова, организовање континуиране привредне (легалне и нелегалне) делатности усмерене на стицање профита, употреба (или претња) насиља као средства за постизање циљева, контакте са полицијом, правосуђем и извршном влашћу засноване на њиховом корумпирању, ради обезбеђења политичког имунитета од кривичног гоњења.⁴

Мићо Бошковић закључује да садржај појма организованог криминалитета обухвата организовано криминално деловање са циљем прибављања противправне имовинске користи и остваривања профита, али исто тако под овим појмом подразумева и оне облике организованог криминалног деловања где је криминална организација успела да успостави одређене везе са државом и њеним органима. Управо успостављена криминална веза са државом и њеним органима даје посебно квалитетан садржај таквој криминалној организацији, јер таква веза организованом криминалитету омогућава бољу заштиту илегалне и вршење легалне делатности, одређене концесије, остваривање значајног профита, што ствара услове да поједини његови шефови испоље интересовање и настоје да уђу у неке структуре политичке власти.⁵

Поједини наши аутори не наводе изричито везу државе са организованим криминалитетом, али се то може посредно закључити из анализе њихових текстова. Зоран Стојановић организовани криминал дефинише као "структуру која обухвата дуге форме криминалитета или искоришћава различите секторе и сфере илегалне економије, инфилтрирајући се у привредни, па и у политичко-административни свет.⁶ Владан Васиљевић у одређивању садржаја појма организованог криминалитета полази од заједничких елемената оне групе кажњивих радњи које указују на њихову организованост као битно обележје и које се сусрећу код свих облика организованог криминалитета, а ти елементи су: трајније удруживање већег броја лица; циљ удруживања те врсте је слојевитост организације (руковођење, планирање, обезбеђење послова, извршење планиране делатности); подмиривање потребе грађана или ширих и ужих група, укључујући ту и државу, супротно важећим прописима (однос легализованих и противзаконитих делатности); средства и поступци у вршењу забрањене делатности.⁷

---

⁴ Ђ. Игњатовић, *Организовани криминалитет-други део*, Полицијска академија, Београд, 1988. стр. 25

⁵ М. Бошковић, *Организовани криминалитет*, Полицијска академија, Београд, 1998., стр 7-8

⁶ З. Стојановић, *Организоване форме криминалитета*, Безбедност и друштвена самозаштита, Београд, број 5/1990, стр. 62-63

⁷ В. Васиљевић, *Превенција и репресија организованог криминала*, Безбедност и друштвена самозаштита, Београд, број 12/1990, стр. 30-35

Бојана Павишић истиче да организовани криминалитет обавезно подразумева постојање организацијске структуре, међусобне повезаности чланства са циљем прибављања користи, стварањем, прометом или коришћењем различитих добара и повезаности са утицајним привредним, административним и политичким снагама.

Организовани криминалитет настоји да се понаша тржишно и да исто као легални привредни субјекти прихвата тржишне услове, с тим што у међународним оквирима овај криминалитет остварује утицај захваљујући огромним финансијским средствима којима располаже, тако да се развија и ствара готово паралелно светско тржиште на којем се размењују разноврсна добра и услуге, па се у одређеним ситуацијама може говорити о злочиначком холдингу, картелу или предузећу.⁸

Многе проблеме изазива мешање појмова традиционални криминалитет, професионални и криминалитет белог оковратника са организованим криминалитетом, као и појмови организоване криминалне групе, криминалне организације и мафија као суштински субјективитет криминалитета. У теоријској и стручној литератури постоје извесне недоумице у вези са појмовима транснационални и организовани криминалитет, појмовима професионални и криминалитет белог оковратника и организовани криминалитет и организовани злочин.

2. Транснационални и организовани криминалитет

Појам транснационалног криминалитета у криминолошкој литератури се користи више од три деценије. На Огранку УН за спречавање криминала и кривично правосуђе у припреми Петог конгреса УН о спречавању криминала и третирању преступника у Женеви 1975. године, је први пут дефинисан са намером да се да адекватан појам облику криминала који, по својим особеностима, угрожава правне системе више земаља и превазилази међународне границе. Криминалне групе из једне земље се лако повезују са криминалним, сличним групама или организацијама из других земаља, тако да њихово повезивање поприма једну нову димензију у криминалном свету а самим тим и појму транснационалног организованог криминалитета. Веза између криминалних група није

---

⁸ Б. Павишић, *Појаве савремених злочина-савремени међународни криминалитет*, приручник, РСУП Хрватске, Загреб, број 3/1991, стр. 28.

ограничена само на локалном нивоу. Она се одвија у суседним или удаљеним државама, што томе даје и интерконтинентални карактер.⁹ Након завршетка Хладног рата и под утицајем нових друштвених трендова, транснационални организовани криминалитет представљаја, више него икада, озбиљну безбедносну претњу.

Постоји мишљење појединих аутора да се да се у категорију међународних кривичних дела, пође од класификације ИНТЕРПОЛ-а и сва таква понашања разврстава у пет група:

1. дела против појединца: убиства и телесне повреде, злочин против права човека, порнографију, трговину опсценим материјалом, и тероризам;

2. дела против имовине: разбојништва, провале, изнуђивање, џепарење као међународну криминалну активност, крађе са транснационалним последицама;

3. дела међународног криминалитета белог оковратника: преваре, дела компјутерског криминалитета, праће новца;

4. дела фалсификовања: кривотворење уметничких и индустријских добара, фалсификовање докумената, кривотворење страног папирног и металног новца;

5. кријумчарење: недозвољена трговина опојним дрогама, шверц других добара.

Да би се наведена кривична дела сматрала међународним, морају да испуњавају и друге услове, и то: перманентност (стварају се да трају годинама), одличну структурисаност, стриктну хијерархију и тајновитост. Према конвенцији УН из Палерма 2000. године, транснационални криминалитет подразумева "кривично дело учињено у више држава, или је у вези или производи битне последице у више држава".¹⁰

3. Међународни (интернационални) и организовани криминалитет

У криминолошком смислу међународни криминалитет јесте криминалитет криминалних организација или група које делују на простору више држава или се последице њихових активности одражавају у више држава. У том смислу, он је веома близак појму транснационалног криминалитета. Међутим, правна природа та два појма је битно различита.

---

⁹ С. Плазанић, Појам и делатности организованог криминалитета, Београд, 2004. стр. 10

¹⁰ Закон о потврђивању Конвенције и допунских протокола објављен је у "СЛ СРЈмеђународни уговори", број 6 од 27.јуна 2001. године. Конвенција и допунски протоколи утврђени су у Палерму од 12.до 15. децембра 2000.

У кривичноправном смислу под појмом међународни криминалитет се сматрају деликти којима се повређује међународно право, обичајно и уговорно, који повлаче одговорност за учиниоца.

Поред међународних деликата у општем смислу, постоје у условном значењу и деликти за које је међународна заједница заинтересована, што се посебно односи на злочине геноцида, ратне злочине, деликте илегалне трговине оружјем и дрогом трговине белим робљем, отмице бродова и авиона, атентате и сл. У том смислу правно значење појма међународног и транснационалног криминалитета је слично.

4. Професионални и организовани криминалитет

Однос професионалног према организованом криминалитету, није лако дефинисати и повући границу између њих. Према Дику Хобсу, већина чланова криминалних организација спадају у категорију професионалаца који у вршењу кривичних дела користе посебне вештине па због тога Хобс говори истовремено о професионалном и организованом злочину. Професионални злочинци често имају исти циљ и а то је добијање противправне имовинске користи за „пружање њихових професионалних услуга“ у овим случајевима вршење кривичних дела. Мора се поћи од становишта да многи криминолизи који су заступници мишљења да постоје велике сличности између професионалног и организованог криминалитета занемарују једноставну чињеницу да сви чланови криминалних организација и група нису професионални криминалци, као што и са друге стране, ни сви професионални криминалци не припадају криминалним организацијама организацијама. Професионални извршиоци значајног броја кривичних дела су индивидуалци које је због тога теже и открити. Како се у литератури истиче, однос ова два типа криминалитета мењао се у појединим историјским раздобљима што додатно отежава њихово разграничење.¹¹

5. Криминалитет "белог оковратника" и организовани криминалитет

Да би успешно дефинисали појам криминалитета белог оковратника, морамо првенствено поћи од основних обележја овог појма:

---

¹¹ Ђ. Игњатовић, *Организовани криминалитет-други део*, Полицијска академија, Београд, 1988., стр 25

1. криминалитет белог оковратника врше лица са престижним друштвеним статусом у оквиру занимања која обављају. Криминалац са "белим оковратником" је лице које својим понашањем крши законе којима се одређује њихова професионална активност.

2. Појављује се у делатностима везаним за трговину. банкарско осигурање, државне институције, железницу, инспекцијске или пореске службе, царинске и полицијске службе, медицину; такође, поред наведеног, обухвата још и преваре у берзама, пословним операцијама, сумњиве трансакције валутом и меницама, лажним рачунима, преварама у осигурању, малверзације у вези са утајом пореза, корупцију;

3. Користе се углед, друштвена моћ и привилегије за стицање огромних материјалних добара, а друштву се наноси огромна штета.

Из основних обележја овог појма произилази да су криминалитет "белог оковратника" и организовани криминалитет два различита појма, али да се у појединим сферама њиховог деловања примећују подударности. Наиме, "савремени организовани криминалци" често врше кривична дела која спадају и у криминалитет "белог оковратника", док криминалци "белог оковратника" често у вршењу кривичних дела испољавају елементе претње (рекеташи).¹²

II ПОСЕБНЕ ДОКАЗНЕ РАДЊЕ У СУЗБИЈАЊУ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛИТЕТА

1. Међународни стандарди примене посебних доказних радњи

Коришћење савремених, научних и технолошких достигнућа у супротстављању криминалу веома је неопходно у данашњем свету. Органи унутрашњих послова могу имати успеха у сузбијању тешких кривичних дела, нарочито организованог криминалитета, само уз коришћење савремених средстава. Термин специјалне истражне технике (посебне истражне радње) појављује се у новије време, прихвата га и Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминалитета. Радње и мере које су обухваћене садржајем овог појма прихватиле су многе земље и то још пре доношења Конвенције, док су друге земље ове методе уградиле у своје национално законодавство под разним називима тек након доношења и ратификације Конвенције

---

¹² Г. Бошковић, *Организовани криминалитет*, Београд 2011, стр. 23 - 24.

Уједињених нација. Требало би истаћи да је Конвенција, као један битан међународни акт, дала основе државама да у своје законодавство уграде специјалне истражне технике у циљу ефикасног супротстављања свим видовима криминалитета, а нарочито организованог криминалитета. Специјалне истражне технике представљају савремене методе супротстављања организованом криминалитету, односно боље речено, специјализоване технике и радње којима се омогућава ефикасно супротстављање организованом криминалитету.

Применом посебних истражних радњи повећава се ефикасност ентитета задужених за спровођење закона у супротстављању организованом криминалитету, док се с друге стране привремено ограничавају уставна права и слободе лица према којима се примењују наведене мере и радње. Поштујући међународне прихваћене стандарде и прецизним регулисањем правних процедура примене посебних истражних радњи омогућава се њихово успешно коришћење у супротстављању организованом криминалитету. У сваком случају, нужно је постојање сразмере између тежине кривичних дела и људских права која се ограничавају применом посебних истражних радњи.

Примена посебних истражних радњи је важна компонента за делотворну државно-правну реакцију у борби против криминалитета уопште. Из тог разлога, њихова примена мора бити у сагласности са законима и међународним стандардима, будући да та примена омогућава улазак у уставом загарантовану сферу људских слобода и права. У сваком демократском друштву власт је одговорна да штити своје грађане и институције против било којег вида претње.

Право на приватност је регулисано и прокламовано Универзалном декларацијом о људским правима (10. децембар 1948. године), где је у члану 12 прописано да нико не може бити изложен произвољном мешању у лични живот, породицу, стан, преписку, нити нападима на част и углед. Чланом 17. Међународног пакта о грађанским и политичким правима прописано је да се нико не сме подвргнути самовољном или незаконитом мешању у његов лични живот, породицу, дом или дописивање, нити незаконитим нападима на његову част и углед, те да свако има право на законску заштиту против таквог мешања или напада. Имајући све наведено у виду, посебне истражне радње се примењују веома рестриктивно. Примена посебних истражних радњи је карактеристична за проактивне истраге у вези са организованим криминалитетом.

Питања супротстављања организованом криминалитету актуелизована су последњих деценија у глобалним оквирима. На основу тога, усвојене су многобројне међународне конвенције, декларације и други међународни правни акти у којима се наводи неопходност сузбијања организованог криминалитета, као и одговарајуће мере и радње, односно препоруке за сузбијање организованог криминалитета. Међу најважнијим међународним документима је Конвенција Уједињених нација за борбу против незаконите трговине наркотицима и психотропским супстанцама из 1988. године, где се земље потписнице Конвенције позивају на узајамну сарадњу, правну помоћ и коришћење нових видова супротстављања овом облику криминала као што је: контролисана испорука (члан 11); коришћење поште, односно контрола поштанских пошиљки од стране полицијског органа које се користе за нелегалну трговину (члан 19); и Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминалитета која је донета у Палерму (Италија) 2000. године, као и два додатна протокола – један за превенцију, сузбијање и кажњавање трговине људским бићима, нарочито женама и децом, и други – против кријумчарења миграната копном, морем и ваздухом.

Конвенција донета у Палерму отворила је многобројна питања, али и поставила одређене стандарде у борби против транснационалног организованог криминалитета. Конвенцијом су дефинисани термини, као што су „организована криминалана група“, „тежак злочин“, „контролисана испорука“ и др., што у сваком случају доприноси супротстављању организованом криминалитету на међународном нивоу. Конвенција подстиче на нова законодавна решења којима би се омогућило кажњавање у организованим криминалним групама, појачано спречавање прања новца, подстакла борба против корупције итд. Одређене су процедуре које се односе на јурисдикцију кривичних дела транснационалног организованог криминалитета, екстрадиције, трансфер осуђених лица, узајамна правна помоћ итд. Посебно је размотрена могућност заједничких истрага, те примене посебних истражних радњи, при чему свака држава у оквиру својих могућности и под условима прописаним њеним домаћим законодавством, предузима неопходне мере да омогући одговарајуће коришћење контролисане испоруке и тамо где процени да је то целисходно, коришћење других посебних истражних радњи, као што је електронско праћење или други облици надзора, те тајне опсервације од стране надлежних

органа на њеној територији за потребе ефикасне борбе против организованог криминалитета (члан 20, став 1 Конвенције).¹³

Додатни протоколи допуњују Конвенцију УН против организованог криминалитета и тумаче се заједно са Конвенцијом. У том смислу, Протокол за превенцију, сузбијање и кажњавање трговине људским бићима, нарочито женама и децом донет је с циљем превенције и борбе против трговине људима, уз поклањање посебне пажње женама и деци, заштите и помоћи таквим жртвама, уз пуно поштовање њихових људских права и унапређење сарадње између државама потписницама како би се остварили постављени циљеви. Протоколом против кријумчарења миграната копном, морем и ваздухом предвиђају се ефикасне мере и радње за борбу и спречавање кријумчарења миграната, као и унапређење сарадње међу државама потписницама.

На међународном конгресу за кривично право у Будимпешти (1999. године) истакнуто је да се посебне истражне радње могу користити као доказ у кривичном поступку уколико су у складу са начелима: легалитета, супсидијарности, сразмерности и начелу судског надзора. Начело легалитета подразумева примену посебних истражних радњи само у случају уколико су предвиђене законом. Начело супсидијарности предвиђа да се посебне истражне радње могу применити само у случајевима ако се блажим мерама не може остварити жељени циљ, односно ако се на други начин не могу прибавити докази или би њихово прибављање било повезано с несразмерним потешкоћама. Начело сразмерности је обавеза постојања сразмере између повреде права и слобода грађана применом ових мера, што значи да ове истражне радње треба да се примењују само у случајевима откривања најтежих облика кривичних дела. Начело судског надзора подразумева да је суд обавезан преиспитати посебне истражне радње у три фазе: када су одређене, док се радња спроводи и по њеном окончању.

---

¹³ Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала, "Службени лист СРЈ" - Међународни уговори, бр. 6/2001

2. Законска регулатива примене посебних доказних радњи

Што се тиче питања обима кривичних дела за која се могу користити посебне истражне радње, углавном се користе два начина одређивања и то начело енумерације (каталога) где се таксативно у закону наводе она кривична дела за која се могу примењивати ове мере и начело где је основни критеријум за коришћење ових мера висина законом запрећене казне закона (нпр. три године).¹⁴ Докази који су прибављени подузимањем посебних истражних радњи могу се користити у кривичном поступку под условом да се предузимају на начин који је одређен законом.

Дакле, закон и његов оквир представљају *condicio sine qua non* за законитост доказа прибављених предузимањем посебних истражних радњи, а у супротном представљају апсолутно важну повреду одредаба кривичног поступка. Исто тако, докази који су добијени предузимањем посебних истражних радњи, али који се односе на друго кривично дело „случајни налаз“ се такође могу користити за кривично гоњење и у односу на случајно откривено кривично дело, само под условом ако се ради о кривичном делу за које би се иначе могла наредити посебна истражна радња. У таквим случајевима исправан је став да у погледу „случајног налаза“ треба одмах затражити нову или додатну наредбу судије за претходни поступак за предузимање посебне истражне радње. Посебне доказне радње (специјалне истражне методе) могу се одредити према лицу за које постоје основи сумње да је учинило кривично дело из члана 162. Законика о кривичном поступку,¹⁵ а на други начин се не могу прикупити докази за кривично гоњење или би њихово прикупљање било знатно отежано. Посебне доказне радње се изузетно могу одредити и према лицу за које постоје основи сумње да припрема неко од кривичних дела из става 1. овог члана, а околности случаја указују да се на други начин кривично дело не би могло открити, спречити или доказати или би то изазвало несразмерне тешкоће или велику опасност. У току процеса одлучивања о одређивању и трајању посебних доказних радњи посебно се цени да ли би се исти резултат постигао и без организирања права грађана.

Под условима из члана 161. Законика о кривичном поступку посебне доказне радње могу се одредити за следећа кривична дела:

---

¹⁴ Законик о кривичном поступку Босне и Херцеговине, *Службени гласник Босне и Херцеговине*, бр. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13)

¹⁵ Чл. 161 Законика о кривичном поступку, *Службени гласник РС* бр.72/2011.

1) за која је посебним законом одређено да поступа јавно тужилаштво посебне надлежности;

2) тешко убиство (члан 114. Кривичног законика), отмица (члан 134. Кривичног законика), приказивање, прибављање и поседовање порнографског материјала и искоришћавање малолетног лица за порнографију (члан 185. ст. 2. и 3. Кривичног законика), изнуда (члан 214. став 4. Кривичног законика), фалсификовање новца (члан 223. ст. 1. до 3. Кривичног законика), прање новца (члан 231. ст. 1. до 4. Кривичног законика), неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (члан 246. ст. 1. до 3. Кривичног законика), угрожавање независности (члан 305. Кривичног законика), угрожавање територијалне целине (члан 307. Кривичног законика), напад на уставно уређење (члан 308. Кривичног законика), позивање на насилну промену уставног уређења (члан 309. Кривичног законика), диверзија (члан 313. Кривичног законика), саботажа (члан 314. Кривичног законика), шпијунажа (члан 315. Кривичног законика), одавање државне тајне (члан 316. Кривичног законика), изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости (члан 317. Кривичног законика), повреда територијалног суверенитета (члан 318. Кривичног законика), удруживање ради противуставне делатности (члан 319. Кривичног законика), припремање дела против уставног уређења и безбедности Србије (члан 320. Кривичног законика), тешка дела против уставног уређења и безбедности Србије (члан 321. Кривичног законика), недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја (члан 348. став 3. Кривичног законика), недозвољени прелаз државне границе и кријумчарење људи (члан 350. ст. 2. и 3. Кривичног законика), злоупотреба службеног положаја (члан 359. Кривичног законика), трговина утицајем (члан 366. Кривичног законика), примање мита (члан 367. Кривичног законика), давање мита (члан 368. Кривичног законика), трговина људима (члан 388. Кривичног законика), узимање талаца (члан 392. Кривичног законика) и кривично дело из члана 98. ст. 3. до 5. Закона о тајности података;

3) спречавање и ометања доказивања (члан 336. став 1. Кривичног законика) ако је учињено у вези са кривичним делом из тач. 1) и 2) овог става. Посебна доказна радња из члана 183. Законика о кривичном поступку може се одредити само за кривично дело из става 1. тачка 1) овог члана. Под условима из члана 161. Законика о кривичном поступку посебна доказна радња из члана 166. овог законика може се одредити и за следећа

кривична дела: неовлашћено искоришћавање ауторског дела или предмета сродног права (члан 199. Кривичног законика), оштећење рачунарских података и програма (члан 298. став 3. Кривичног законика), рачунарска саботажа (члан 299. Кривичног законика), рачунарска превара (члан 301. став 3. Кривичног законика) и неовлашћени приступ заштићеном рачунару, рачунарској мрежи и електронској обради података (члан 302. Кривичног законика).¹⁶

Ако се не покрене кривични поступак у року од шест месеци од дана када је познат материјал прикупљен коришћењем посебних доказних радњи или ако постоји изјава да се неће користити у поступку, односно да се против осумњиченог неће захтевати вођење поступка, судија за претходни поступак ће донети решење о уништењу прикупљеног материјала. О доношењу решења судија за претходни поступак може обавестити лице према коме је спроведена посебна доказна радња из члана 166. Законика о кривичном поступку ако је у току спровођења радње утврђена његова истоветност и ако то не би угрозило могућност вођења кривичног поступка. Материјал се уништава под надзором судије за претходни поступак који о томе саставља записник. Ако је при предузимању посебних доказних радњи поступљено супротно одредбама овог законика или наредби органа поступка, на прикупљеним подацима се не може заснивати судска одлука, а са прикупљеним материјалом се поступа у складу са чланом 84. став 3. Законика о кривичном поступку. Члан 84. Законика о кривичном поступку каже да докази који су прибављени противно члану 16. став 1. Законика о кривичном поступку не могу бити коришћени у кривичном поступку. Незаконити докази се издвајају из списка, стављају у посебан запечаћени омот и чувају код судије за претходни поступак до правноснажног окончања кривичног поступка, а након тога се уништавају и о томе се саставља записник. Изузетно од става 2. овог члана, незаконити докази се чувају до правноснажног окончања судског поступка који се води због прибављања таквих доказа.¹⁷ Ако је предузимањем посебних доказних радњи прикупљен материјал о кривичном делу или учиниоцу који није био обухваћен одлуком о одређивању посебних доказних радњи, такав материјал се може користити у поступку само ако се односи на кривично дело из члана 162. Законика о кривичном поступку.

---

¹⁶ Чл. 162 Законика о кривичном поступку, *Службени гласник РС* бр.55/2014.

¹⁷ Чл. 164 Законика о кривичном поступку, *Службени гласник РС* бр.55/2014.

Предлог за одређивање посебних доказних радњи и одлука о предлогу бележе се у посебном уписнику и чувају се заједно са материјалом о спровођењу посебних доказних радњи у посебном омоту списка са назнаком "посебне доказне радње" и ознаком степена тајности, у складу са прописима који уређују тајне податке. Подаци о предлагању, одлучивању и спровођењу посебних доказних радњи представљају тајне податке. Податке су дужна да чувају као тајне и друга лица која их у било ком својству сазнају.

Према Законнику о кривичном поступку постоји шест специјалних истражних метода у сузбијању организованог криминалитета, или како их Законик дефинише шест посебних доказних радњи. То су:

- 1) тајни надзор комуникације,
- 2) тајно праћење и снимање,
- 3) симуловани послови,
- 4) рачунарско претраживање података,
- 5) контролисана испорука и
- 6) прикривени иследник.

2.1. Симуловани послови

На образложени предлог јавног тужиоца суд може одредити симуловану куповину, продају или пружање пословних услуга и симуловано давање или примање мита. Посебну доказну радњу из члана 174. Законика о кривичном поступку одређује судија за претходни поступак образложеном наредбом.

Наредба садржи податке о осумњиченом, законски назив кривичног дела, разлоге на којима се заснива сумња, начин спровођења, снимање, документовање, обим и трајање посебне доказне радње. Спровођење симулованих послова може трајати три месеца, а због неопходности даљег прикупљања доказа може се продужити највише за три месеца. Ако је реч о кривичним делима из члана 162. став 1. тачка 1 Законика о кривичном поступку закључење симулованих послова се може изузетно продужити још највише два пута у трајању од по три месеца. Закључење симулованих послова се прекида чим престану разлози за њихову примену.

Наредбу из члана 175. став 1. Законика о кривичном поступку извршава, по правилу, овлашћено лице полиције, Безбедносно-информативне агенције или

Војнобезбедносне агенције, а ако то захтевају посебне околности случаја и друго овлашћено лице. О спровођењу симулованих послова сачињавају се дневни извештаји који се заједно са прикупљеним снимцима достављају судији за претходни поступак и јавном тужиоцу, на њихов захтев. Овлашћено лице које закључује симуловани посао не чини кривично дело ако је радња коју предузима кривичним законом предвиђена као радња кривичног дела. Забрањено је и кажњиво да лице подстрекава другог на извршење кривичног дела.

По закључењу симулованих послова државни орган који извршава наредбу из члана 175. став 1. Законика о кривичном поступку доставља судији за претходни поступак целокупну документацију о предузетој посебној доказној радњи, оптичке, тонске или електронске записе и друге доказе и посебан извештај који садржи: време закључења симулованих послова, податке о лицу које је симуловане послове закључило осим ако је то учинио прикривени иследник, опис техничких средстава која су примењена, број и расположиве податке о лицима укљученим у закључење симулованих послова. Судија за претходни поступак ће материјал и извештај доставити јавном тужиоцу.

2.2. Рачунарско претраживање података

Ако су испуњени услови из члана 161. ст. 1. и 2. Законика о кривичном поступку, на образложени предлог јавног тужиоца суд може одредити рачунарско претраживање већ обрађених личних и других података и њихово поређење са подацима који се односе на осумњиченог и кривично дело.

Посебну доказну радњу из члана 178. Законика о кривичном поступку одређује судија за претходни поступак образложеном наредбом. Наредба из става 1. овог члана садржи податке о осумњиченом, законски назив кривичног дела, опис података које је потребно рачунарски претражити и обрадити, означање државног органа који је дужан да спроведе претрагу тражених података, обим и време трајања посебне доказне радње. Рачунарско претраживање података може трајати највише три месеца, а због неопходности даљег прикупљања доказа може се изузетно продужити још највише два пута у трајању од по три месеца. Спровођење рачунарског претраживања података се прекида чим престану разлози за његову примену.

Наредбу из члана 179. став 1. Законика о кривичном поступку извршава полиција, Безбедносноинформативна агенција, Војнобезбедносна агенција, царинске, пореске или друге службе или други државни орган, односно правно лице које на основу закона врши јавна овлашћења. По завршетку рачунарског претраживања података државни орган, односно правно лице доставља судији за претходни поступак извештај који садржи: податке о времену почетка и завршетка рачунарског претраживања података, податке који су претражени и обрађени, податке о службеном лицу које је спровело посебну доказну радњу, опис примењених техничких средстава, податке о обухваћеним лицима и резултатима примењеног рачунарског претраживања података. Судија за претходни поступак ће извештај доставити јавном тужиоцу.

2.3. Контролисана испорука

Ако су испуњени услови из члана 161. ст. 1. и 2. Законика о кривичном поступку, Републички јавни тужилац, односно јавни тужилац посебне надлежности може ради прикупљања доказа за поступак и откривања осумњичених одредити контролисану испоруку којом се дозвољава да, уз знање и под надзором надлежних органа, незаконите или сумњиве пошиљке:

- 1) буду испоручене у оквиру територије Републике Србије;
- 2) уђу, пређу или изађу са територије Републике Србије.

Јавни тужилац наредбом одређује начин спровођења контролисане испоруке. Контролисану испоруку спроводи полиција и други државни органи које одреди јавни тужилац из члана 181. став 1. Законика о кривичном поступку.

Контролисана испорука из члана 181. став 1. тачка 2 Законика о кривичном поступку се спроводи уз сагласност надлежних органа заинтересованих држава и на основу узајамности, у складу са потврђеним међународним уговорима којима се детаљније уређује њен садржај.

По извршењу контролисане испоруке полиција, односно други државни орган доставља јавном тужиоцу извештај који садржи: податке о времену почетка и завршетка контролисане испоруке, податке о службеном лицу које је спровело радњу, опис примењених техничких средстава, податке о обухваћеним лицима и резултатима примењене контролисане испоруке.

2.4. Прикривени иследник

Ако су испуњени услови из члана 161. ст. 1. и 2. Законика о кривичном поступку, на образложени предлог јавног тужиоца суд може одредити ангажовање прикривеног иследника ако се коришћењем других посебних доказних радњи не могу прикупити докази за кривично гоњење или би њихово прикупљање било знатно отежано.

Посебну доказну радњу ангажовања прикривеног иследника одређује судија за претходни поступак образложеном наредбом. Наредба садржи податке о лицима и групи према којима се примењује, опис могућих кривичних дела, начин, обим, место и трајање посебне доказне радње. У наредби може бити одређено да прикривени иследник може употребити техничка средства за фотографисање или тонско, оптичко или електронско снимање. Ангажовање прикривеног иследника траје колико је потребно да се прикупе докази, а најдуже годину дана. На образложен предлог јавног тужиоца судија за претходни поступак може продужити трајање посебне доказне радње за најдуже шест месеци.

Ангажовање прикривеног иследника се прекида чим престану разлози за његову примену. Прикривеног иследника под псеудонимом или шифром одређује министар надлежан за унутрашње послове, директор Безбедносно-информативне агенције или директор Војнобезбедносне агенције, односно лице које они овласте. Прикривени иследник је, по правилу, овлашћено службено лице органа унутрашњих послова, Безбедносно-информативне агенције или Војнобезбедносне агенције, а ако то захтевају посебне околности случаја и друго лице, које може бити и страни држављанин. Ради заштите идентитета прикривеног иследника, надлежни органи могу изменити податке у базама података и издати личне исправе са измењеним подацима. Ови подаци представљају тајне податке. Забрањено је и кажњиво да прикривени иследник подстрекава на извршење кривичног дела. Прикривени иследник у току ангажовања подноси периодичне извештаје свом непосредном старешини.

По завршетку ангажовања прикривеног иследника старешина доставља судији за претходни поступак фотографије, оптичке, тонске или електронске снимке, прикупљену документацију и све прибављене доказе и извештај који садржи: време почетка и завршетка ангажовања прикривеног иследника; шифру или псеудоним прикривеног иследника; опис примењених поступака и техничких средстава; податке о лицима

обухваћеним посебном доказном радњом и опис постигнутих резултата. Судија за претходни поступак ће материјал и извештај доставити јавном тужиоцу.

Прикривени иследник се под шифром или псеудонимом може изузетно испитати у кривичном поступку као сведок. Испитивање ће се обавити тако да се странкама и браниоцу не открије истоветност прикривеног иследника. Прикривени иследник се позива преко старешине (члан 186. став 1. Законик о кривичном поступку) који непосредно пре испитивања својом изјавом пред судом потврђује истоветност прикривеног иследника. Подаци о истоветности прикривеног иследника који се испитује као сведок представљају тајне податке. Судска одлука се не може заснивати искључиво или у одлучујућој мери на исказу прикривеног иследника.¹⁸ Европски суд за људска права у једној од својих пресуда закључио је да се телефонски разговори, иако нису изричито споменути у члану 8 Европске конвенције о људским правима, подразумевају под појмовима лични живот и кореспонденција (преписка).

Суд је установио да је немачки закон, који у извесним околностима допушта прислушкивање телефонских разговора, довољно одређен и испуњава општи услов законитости из ограничавајућег става члана 8. Суд је такође утврдио да потреба државе да се штити од директних опасности по слободни демократски уставни поредак, опстанак и безбедност државе представља легитиман циљ. Таква ограничења су дозвољена и неопходна у демократском друштву у интересу националне безбедности и ради спречавања нереда и кривичних дела. Прислушкивање и друге форме праћења телефонских разговора представљају озбиљно мешање у лични живот и кореспонденцију и према томе морају бити засноване на закону који је посебно прецизан. Основно је да постоје јасна, детаљна правила за њихову примену, нарочито због тога што се технологија која се за то користи непрестано усавршава. Суд је закључио да постоји повреда члана 8 Европске конвенције о људским правима, те да није довољно само законом прописати праћење комуникација, већ је потребно законом прецизно одредити обим и начин обављања прислушкивања телефонских разговора, како би појединцу била загарантована одговарајућа заштита од самовоље, односно могућих злоупотреба.¹⁹

---

¹⁸ Пресуде Европског суда за људска права, *Делта против Француске*, 11444/85, 19. децембар 1990.

¹⁹ Пресуде Европског суда за људска права – *Малоне против Велике Британије*, 1984, и *Круслин против Француске*, 1990

Највећу улогу поред свих осталих државних служби у борби против организованог криминала и других кривичних дела опасних по друштво и државу игра и Служба за борбу против организованог криминала (СБПОК). То је организациона јединица Министарства унутрашњих послова Републике Србије, Управе криминалистичке полиције. Кроз своје специјализоване јединице СБПОК се бави сузбијањем свих до сада уочених облика организованог криминалитета: кријумчарење наркотика, трговина људима и илегалне миграције, кријумчарење оружја и експлозива, међународно кријумчарење крадених моторних возила, отмице, изнуде, уцене са елементима организованог криминала, прање новца, корупција, фалсификовање новчаница, преваре са платним картицама, високотехнолошки криминал (кривична дела у вези злоупотреба рачунарских система, злоупотреба и кршења права интелектуалне својине, дечја порнографија). Структура организације СБПОК заснива се на следећем принципу. У врху надлежности је Дирекција полиције која обухвата Управу криминалистичке полиције у оквиру које се налази организациона јединица СБПОК која се поред обављања послова међународне сарадње састоји од пет одељења и једне јединице и то: Одељење за сузбијање организованог финансијског криминала, Одељење за сузбијање организованог општег криминала, Одељење за сузбијање кријумчарења наркотика, Одељење за борбу против високо-технолошког криминала, Одељење за стално дежурство и телекомуникације и Јединица за финансијске истраге.

III ТАЈНИ НАДЗОР И ПРАЋЕЊЕ

1. Законска регулатива посебне доказне радње Тајни надзор комуникације

Ако су испуњени услови из члана 161. ст. 1. и 2. Законика о кривичном поступку, на образложени предлог јавног тужиоца суд може одредити надзор и снимање комуникације која се обавља путем телефона или других техничких средстава или надзор електронске или друге адресе осумњиченог и заплену писама и других пошиљки. Посебну доказну радњу из члана 166. Законика о кривичном поступку одређује судија за претходни поступак образложеном наредбом.

Наредба садржи расположиве податке о лицу према којем се тајни надзор комуникације одређује, законски назив кривичног дела, означање познатог телефонског

броја или адресе осумњиченог, односно телефонског броја или адресе за коју постоје основи сумње да је осумњичени користи, разлоге на којима се заснива сумња, начин спровођења, обим и трајање посебне доказне радње.

Тајни надзор комуникације може трајати три месеца, а због неопходности даљег прикупљања доказа се може продужити највише за три месеца. Ако је реч о кривичним делима из члана 162. став 1. тачка 1. Законика о кривичном поступку (организовани криминал и ратни злочини) тајни надзор може се изузетно продужити још највише два пута у трајању од по три месеца.

Спровођење надзора се прекида чим престану разлози за његову примену. Наредбу извршава полиција, Безбедносноинформативна агенција или Војнобезбедносна агенција. О спровођењу тајног надзора комуникације сачињавају се дневни извештаји који се заједно са прикупљеним снимцима комуникације, писмима и другим пошиљкама које су упућене осумњиченом или које он шаље достављају судији за претходни поступак и јавном тужиоцу на њихов захтев. Поштанска, телеграфска и друга предузећа, друштва и лица регистрована за преношење информација дужна су да државном органу који извршава наредбу, омогуће спровођење надзора и снимања комуникације и да, уз потврду пријема, предају писма и друге пошиљке. Ако у току спровођења тајног надзора комуникације дође до сазнања да осумњичени користи други телефонски број или адресу, државни орган ће проширити тајни надзор комуникације и на тај телефонски број или адресу и отоме ће одмах обавестити јавног тужиоца. По пријему обавештења јавни тужилац ће одмах поднети предлог да се накнадно одобри проширење тајног надзора комуникације. О предлогу одлучује судија за претходни поступак у року од 48 часова од пријема предлога и о томе саставља белешку у записнику. Ако усвоји предлог судија ће за претходни поступак накнадно одобрити проширење тајног надзора комуникације, а ако одбије предлог, материјал који је прикупљен се уништава (члан 163. ст. 1. и 2.).

По завршетку тајног надзора комуникације орган доставља судији за претходни поступак снимке комуникације, писма и друге пошиљке и посебан извештај који садржи: време почетка и завршетка надзора, податке о службеном лицу које је надзор спровело, опис техничких средстава која су примењена, број и расположиве податке о лицима обухваћеним надзором и оцену о сврсисходности и резултатима примене надзора. Судија за претходни поступак ће приликом отварања писама и других пошиљки пазити да се не

повреде печата и да се омоти и адресе сачувају. О отварању ће саставити записник. Сав материјал добијен спровођењем тајног надзора комуникације доставиће се јавном тужиоцу. Јавни тужилац ће одредити да се снимци добијени употребом техничких средстава у целини или делимично препишу и опишу.

На снимке сачињене супротно одредбама чл. 166. до 169. Законика о кривичном поступку сходно ће се примењивати одредбе чл. 237, 358, 407. и члана 445. став 2. Законика о кривичном поступку. По својој природи, надзор комуникација представља меру процесне принуде, којом се ограничава једно од темељних људских права, а то је право на приватност.

2. Законска регулатива посебне доказне радње Тајно праћење и снимање

Под претпоставком да су испуњени услови из члана 161. ст. 1. и 2. Законика о кривичном поступку, на образложени предлог јавног тужиоца суд може одредити тајно праћење и снимање осумњиченог како би открио контакте или комуникације осумњиченог на јавним местима и местима на којима је приступ ограничен или у просторијама, осим у стану, затим да би се утврдила истоветности лица или лоцирања лица или ствари.

Места или просторије, односно превозна средства других лица могу бити предмет тајног надзора и снимања само ако је вероватно да ће осумњичени ту бити присутан или да користи та превозна средства.

Посебну доказну радњу одређује судија за претходни поступак образложеном наредбом. Наредба садржи податке о осумњиченом, законски назив кривичног дела, разлоге на којима се заснива сумња, означавање просторија, места или превозног средства, овлашћење за улазак и постављање техничких уређаја за снимање, начин спровођења, обим и трајање посебне доказне радње.

Тајно праћење и снимање може трајати три месеца, а због неопходности даљег прикупљања доказа може се продужити највише за три месеца. Ако је реч о кривичним делима из члана 162. став 1. тачка 1) Законика о кривичном поступку тајно праћење и снимање може се изузетно продужити још највише два пута у трајању од по три месеца. Спровођење праћења и снимања се прекида чим престану разлози за његову примену.

Наредбу из члана 172. став 1. Законика о кривичном поступку извршава полиција,

Безбедносноинформативна агенција или Војнобезбедносна агенција. О спровођењу тајног праћења и снимања сачињавају се дневни извештаји који се заједно са прикупљеним снимцима достављају судији за претходни поступак и јавном тужиоцу, на њихов захтев. По завршетку тајног праћења и снимања примењују се одредбе члана 170. Законика о кривичном поступку.

Право на приватност је загарантовано међународним и домаћим законодавним актима, и као такво представља ограничавајући фактор примене мере надзора у борби против криминалитета. Држава мора да на негативне друштвено неприхватљиве појаве одговори применом савремених техничких средстава, и за оправданост тих мера је потребно обезбедити законске претпоставке за њихову примену. Такође је потребно обезбедити адекватан систем контроле над применом тих мера као и на законитошћу примене. Са развојем наунотехнолошких достигнућа упоредо се развија и техника прислушкивања. Увелико је већ у примени прислушкивање путем сателита, коришћењем компјутера који региструју одређене, задате, сумњиве речи. Постоји могућност да се компјутер програмира да одреагује на само на тачно одређене и дефинисане речи, па се на основу тога усмерава на слушање и снимање разговора. Тако снимљене разговоре даље анализирају аналитичке службе и компјутерски програми. Мера надзора и снимања телефонских и других разговора и комуникација, представља једну од савремених кривичнопроцесних доказних радњи и примењује се у различитим видовима на спречавању и сузбијању криминалитета. Што се тиче потешкоћа око примене наведених мера, донедавно, њихова примена је била ограничена са најмање три фактора:

1. Подручје примене су донедавно представљале искључиви метод рада обавештајних служби, односно коришћене су у супротстављању политичким деликтима;
2. Њихова примена је у борби против „класичног криминалитета” сматрана, из хуманих и морних разлога, недопустива те је као таква била несвојствена демократској и правној држави, због чега је била, имплицитно или експлицитно, законом забрањена;
3. Развој науке и технологије и електронике, није био ни приближно на нивоу данашњег развоја, због чега примена појединих метода није била ни могућа или су ефекти примене били веома ограничени.

3. Настанак посебне доказне радње тајни надзор и праћење

Као што је већ више пута речено у претходним целинама рада, тајни надзор и праћење представља специјану истражну методу у борби против организованог криминалитета, па самим тим не би ни постојала да нема организованог криминалитета. Настанак ове мере можемо управо тражити у коренима, односно зачецима борбе против организованог криминалитета, која је стара колико и сам појам организованог криминалитета. Ситуација у Сједињеним Америчким Државама након догађаја 11. септембра 2001. године, када је донет тзв. Patriot Act (Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Opstruct Terrorism Act, 2001), довела је до тога да су делимично суспендована извесна права и слободе грађана у циљу постизања веће ефикасности у сузбијању тероризма.²⁰

Тајна опсервација се као истражна техника најпре јавила у високо технички развијеним Сједињеним Америчким Државама. Први случај појављивања доказа прибављених прислушкивањем телефонских разговора пред америчким судовима био је везан за организовани криминал и кршење прописа о прохибицији. Електронски надзор (electronic surveillance) комуникација најпотпуније је уређен Законом о контроли злочина и сигурним улицама (Omnibus crime and Safe Streets Act). Закон о приватности електронских средстава комуникације из 1986. године (Electronic Communications Privacy Act-ЕСРА) представља допуну Закона из 1968. године. По изразом „electronic surveillance“ се, према FBI-у подразумева упад или прислушкивање телефонске, усмене или електронске комуникације.

У Великој Британији је до 1985. године подручје надзора комуникација било поприлично неуређено, због чега је трпело извесне критике и од стране Европског суда за људска права. У случају Малоне против Велике Британије суд је констатовао да се британска пракса полицијског прислушкивања телефонских разговора, базирана на интерним смерницама Министарства унутрашњих послова, противи темељним правним начелима о јасноћи и предвидивости правних прописа.²¹ Закон о надзору комуникација (Interception of Cummunications Act,1985) донет је 1985. године. Налог за прислушкивање се према овом закону може издати у случајевима када државни секретар цени да је мера

²⁰ Д. Маринковић, *Тајни надзор – законски и криминалистички аспекти*, Београд, 2014. стр. 21 - 22 .

²¹ Пресуде Европског суда за људска права – *Малоне против Велике Британије*, 1984.

нужна у интересу државне безбедности, спречавања или доказивања тешког кривичног дела или очување економске добробити Уједињеног Краљевства. Петнаест година касније, 2000. године, донет је Закон о регулисању истражних овлашћења (Regulation of Investigatory Powers Act-RIPA).

У Немачкој, Закон о кривичном поступку садржи норме којима се уређује област примене тајног надзора телефонских и других разговора, као и других модалитета опсервације, у циљу откривања и доказивања одређених кривичних дела, као и ради њиховог спречавања. Према члану 100а ЗКП-а Немачке, надзор и снимање телефонских и других разговора може се наредити ако одређене чињенице оправдају сумњу да је неко лице као извршилац или саучесник, извршило одређена, каталошки наведена кривична дела, у која, између осталих, спадају и инкриминације које су својствене организовао криминалном деловању. У Немачкој процесној теорији се могућност опсервације непосредне вербалне комуникације у приватним становима дели на тзв. „велики надап прислушкивањем“ (нем. Der grosse Lauschangriff), који подразумева аудио надзор у случају да у њима није присутан прикривени иследник (озвучењем самих просторија), и тзв. „мали надап прислушкивањем“ (нем. kleine Lauschangriff), који означава снимање разговора у приватном стану помоћу „озвученог“ полицијског иследника, који непосредно учествује у таквом разговору.

У нашој земљи је током друге половине 20. века у оквиру криминалистичког рада полиције, тајно праћење лица и осматрање објеката искључиво третирано као оперативно-тактичка радња у погледу чијег предузимања су примењиване одредбе инструкција МУП-а и правила криминалистике. Ни Закон о кривичном поступку СФРЈ, а ни закони о унутрашњим пословима нису предвиђали могућност да се на основу законског овлашћења може вршити тајна опсервација у форми фотографског и видео снимања лица и објеката. Ни питање тајног снимања телефонских и других разговора у поступку доказивања кривичних дела није било прецизно решено. Закон о кривичном поступку из 1976. године са својим каснијим изменама о томе није садржао ни једну одредбу, те су оне, противно уставним решењима тадашње Социјалистичке федеративне републике Југославије, односно касније Савезне републике Југославије, доста конфузно биле предвиђене републичким Законом о унутрашњим пословима. Члан 13. овог закона садржао је могућност да, на предлог републичког јавног тужиоца, односно министра унутрашњих

послова, Врховни суд Србије може одлучити да се одступи од начела неповредивости тајне средстава општења. При томе се нису постављали никакви услови у погледу којих кривичних дела и лица се то могло учинити, колико дуго, какав правни статус ће имати материјал прибаљен њиховом применом и слично. Овакво стање је коначно превазиђено ЗКП-ом из 2001. године – чланом 232. Овим чланом предвиђен је надзор и снимање телефонских и других разговора и оптичка снимања лица, за која постоје основи сумње да су сама или са другим лицима извршила таксативно наведена кривична дела.

Резултати примене тајног надзора, као истражне радње, могу се у покренутом кривичном поступку користити као докази. Законик о кривичном поступку из 2006. године, у оквиру главе 8 која носи назив „Посебне доказне радње“ предвиђао је тајни звучни и оптички надзор осумњиченог. Законик о кривичном поступку из 2006. године уводи и нову доказну радњу која се састоји у увиду у фотографије, слушање звучних снимака и увиду у звучне и видео снимке у свом члану 145. Након измена и допуна ЗКП-а из 2001. године, које су спроведене 2009. године, тајни аудио и видео надзор је нормиран у оквиру главе 29а – Посебне одредбе о поступку за кривична дела организованог криминала, корупције и друга изузетно тешка кривична дела. Члан 504е је прописивао меру надзора и снимања телефонских и других разговора или комуникација. Тек се Закоником о кривичном поступку из 2011. године дошло до позитивних решења, и ове мере коначно нормиране у оквиру дела Посебне доказне радње.

4. Контрола посебне доказне радње Тајни надзор и праћење од стране државних органа

Може се слободно рећи да је тешко остварити сигурност од прислушкивања, без обзира на то које средство телекомуникације се користи за међусобну комуникацију и без обзира на то да ли се лице налази на затвореном или отвореном простору. Мере тајног надзора које се примењују у кривичном поступку представљају привремено ограничење права гарантованих уставом и Европском конвенцијом о људским правима с циљем супротстављања тешким кривичним делима и инструмент су за борбу против корупције и организованог криминалитета.

Надзор и снимање телефонских и других разговора или комуникација, представљају озбиљно мешање у приватни живот и кореспонденцију, па према томе

морају бити засновани на закону. Закон, по том питању, мора бити посебно прецизан, односно морају бити дефинисана јасна, детаљна правила за примену ових мера, ако узмемо у обзир технолошки развој средстава која се користе за њихову примену. Није довољно само прописати могућност праћења комуникације, него се мора прецизно одредити начин и обим надзора комуникација, како би се појединци штитили од злоупотреба.

Слободан развој личности човека може се реализовати само у слободној комуникацији са другим људима. Свако тајно фиксирање спољних манифестација једног човека, па и његових речи, задире у његову личност, јер аутор снимка на тај начин присваја власт над сниманим лицем која му иначе не припада.

Личности које се обраћају ширем аудиторијуму, могу бити снимане без икакве дозволе. То представља њихову јавну сферу. Приватна сфера обухвата обраћања већем броју људи, али широј јавности би требало да остану недоступне. У том смислу, не штити се та личност од опажања тог броја људи, него од тога да се то не шири даље у јавност. На тај начин, тајнисникамак је дозвољен, само ако није намењен објављивању.

У случају да су испуњени услови из члана 161. ст. 1. и 2. Законика о кривичном поступку, на образложени предлог јавног тужиоца суд може одредити надзор и снимање комуникације која се обавља путем телефона или других техничких средстава или надзор електронске или друге адресе осумњиченог и заплону писама и других поштиљки. Посебну доказну радњу из члана 166. овог законика одређује судија за претходни поступак образложеном наредбом. Наредба садржи расположиве податке о лицу према којем се тајни надзор комуникације одређује, законски назив кривичног дела, означење познатог телефонског броја или адресе осумњиченог, односно телефонског броја или адресе за коју постоје основи сумње да је осумњичени користи, разлоге на којима се заснива сумња, начин спровођења, обим и трајање посебне доказне радње.

Није могуће поставити посебну опрему за надзор комуникација у стану и другим просторијама. Орган који је спроводио надзор дужан је да судији за претходни поступак достави: снимке комуникације, писма и друге поштиљке, посебан извештај (време почетка и завршетка радње, податке о службеном лицу које је спровело посебну доказну радњу, опис примењених техничких средстава, и број и расположиве податке о лицима која су била обухваћена надзором. Судија за претходни поступак сачињава записник у случају отварања материјала, и доставља материјал јавном тужиоцу. У случају прибављања

снимака противно одредбама о тајном надзору комуникације долази до њиховог издвајање из списка. Поред тајног надзора ова мера за сузбијање организованог криминалитета садржи и тајно праћење, као оперативно-тактичку меру, којој се подвргавају лица која су већ била предмет кривичног гоњења. Ако су испуњени услови из члана 161. ст. 1. и 2. Законика о кривичном поступку, на образложени предлог јавног тужиоца суд може одредити тајно праћење и снимање осумњиченог ради: 1) откривања контаката или комуникације осумњиченог на јавним местима и местима на којима је приступ ограничен или у просторијама, осим у стану; 2) утврђивања истоветности лица или лоцирања лица или ствари. Места или просторије из става 1. тачке 1 овог члана, односно превозна средства других лица могу бити предмет тајног надзора и снимања само ако је вероватно да ће осумњичени ту бити присутан или да користи та превозна средства. Посебну доказну радњу из члана 171. Законика о кривичном поступку одређује судија за претходни поступак образложеном наредбом. Наредба из става 1. овог члана садржи податке о осумњиченом, законски назив кривичног дела, разлоге на којима се заснива сумња, означавање просторија, места или превозног средства, овлашћење за улазак и постављање техничких уређаја за снимање, начин спровођења, обим и трајање посебне доказне радње.

У Републици Србији постоје три врсте актора који врше надзор над применом посебних доказних радњи.

За издавање писаних наредби тј одобрења за примену посебних доказних радњи, одговорно је судство.

Заштитник грађана и Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, задужени су за преиспитивање рада служби безбедности, које су овлашћене за примену посебних доказних радњи, у оквирима њихових овлашћења, тј врше надзор над применом посебних доказних радњи, како не би дошло до повреде права загарантованих Уставом Републике Србије.

Народна скупштина је трећи актор који врши надзор над применом посебних доказних радњи. С обзиром да надзор извршне власти спада у једну од главних функција парламента, Народна скупштина врши надзор над применом посебних доказних радњи, првенствено са циљем уочавања неправилности, системских неправилности, као и предлагања нових решења, којима би се могао побољшати начин примене посебних доказних радњи.

Посебне доказне радње се могу применити у две сврхе: за потребе вођења кривичног поступка или ради заштите националне безбедности.²²

Закон о основама уређења служби безбедности Републике Србије (ЗОУСБ), који је усвојен 2007. године, успоставио је правни основ за парламентарни надзор над радом служби безбедности.²³ Законом се формирају Одбори за вршење таквог надзора а и њихове надлежности и овлашћења.

Одбор за контролу служби безбедности надзире рад Војнообавештајне агенције, Војнобезбедносне агенције и Безбедносно информативне агенције. Одбор има овлашћења да надзире законитост примене посебних доказних радњи.²⁴

Одбор врши надзор на следећи начин: Директори наведених служби безбедности су у обавези да Одбору подносе редовне извештаје раду агенција најмање једном у току редовног заседања. Осим редовних извештаја, Одбор од директора служби може захтевати и подношење ванредних извештаја. Такође, Одбор има надлежност да обиђе просторије агенција, да оствари увид у документацију као и да затражи податке о раду агенција. Такође, Одбор има обавезу да разматра св представке грађана које се односе на поступање служби безбедности према њима, као и да им у законском року одговори на њихове представке.²⁵

Одбор за одбрану и унутрашње послове надзире рад Министарства унутрашњих послова. Он у својој надлежности има могућност разматрања законитости свих питања из области унутрашњих послова а самим тим и примену посебних доказних радњи.

Министарство унутрашњих послова подноси Одбору редовне извештаје о раду Министарства, као и о стању безбедности. Одбор може од министра унутрашњих послова захтевати достављање ванредних извештаја о раду Министарства унутрашњих послова, конкретно Дирекције полиције, како би се остварио увид у законитост поступања свих радњи, укључујући и примну посебних доказних радњи.

---

²² Чл. 41 ст. 2 Устав Републике Србије, 2. (одступање од тајности писама и других средстава општења) и чл. 42. ст. 3. (одступање од забране прикупљања података о личности изван сврхе за коју су прикупљени).

²³ Чл. 54 Закона о Војнобезбедносној агенцији и Војнообавештајној агенцији, *Службени гласник РС* 88/2009, 55/2012 - одлука УС и 17/2013

²⁴ Чл. 16 Закона о основама уређења служби безбедности Републике Србије, *Службени Гласник РС* бр. 116/2007 и 72/2012

²⁵ П. Петровић, *Посебне мере тајног прикупљања података*, Београд 2015. стр. 52.

5. Тајни надзор и праћење као криминалистички метод

Оптичка опсервација, посматрана као криминалистички метод, представља дискретно визуелно надгледање, помоћу техничких уређаја или непосредно, одређених лица, објеката и простора.²⁶ Тајно визуелно надгледање, може се спроводити у односу на лица, приватан простор као што су стан, кућа, аутомобил, или јавна места као што су аутобуске и железничке станице, паркови, шеталишта, тргови.²⁷ Законски прописи указују на чињеницу да надзор и снимање комуникација и тајна оптичка снимања лица представљају изузетне и временски ограничене мере, које, у случају постојања одговарајућег степена сумње да је учињено кривично дело, или да се припрема његово извршење, наређује суд под условом да се докази не могу прибавити на други начин, а спроводе органи који су за то законом одређени.²⁸

Надзор комуникација се у криминалистици, другчије назива „тајна акустична опсервација”. Он је један од савремених кривичнопроцесних доказних радњи и као таква може бити изведена на више различитих начина. То је тајно и конспиративно пресретање комуникација осумњиченог са другим лицима, којом приликом се одговарајући уређаји уграђују у телефонске инсталације. Помоћу тих уређаја, врши се „пресретање” комуникације осумњиченог у тренутку док комуникација још траје преко озвучења просторија скривеним микрофонима и сличним средствима. Такође могуће је и пресретање осталих облика електронских комуникација осумњиченог, као што су електронска пошта, пејцери, мобилни телефони као и друга техничка средства помоћу којих се успоставља комуникација.

Надзор комуникација представља, меру којом се ограничава једно од основних људских права а то је право на приватност. Полазећи од тога, употреба техничких средстава у надзору комуникација, правно је нормирана Међународним пактом о грађанским и политичким правима, Декларацијом о основним принципима правде за жртве криминалитета и злоупотреба власти, Кодексом понашања лица одговорних за спровођење закона и другим актима. Ови акти нису усмерени ка неутралисању могућности надзирања комуникација с циљем заштите јавне и националне безбедности, већ ка

---

²⁶ Н. Пиповић, *Методи тајног надзора у сузбијању организованог криминала*, Сарајево, 2013. стр. 58

²⁷ В. Антонић, Д. Митровић, *Посебне истражне радње - модул*, Сарајево, 2012, стр. 52

²⁸ Д. Маринковић, *Тајни надзор – законски и криминалистички аспекти*, Београд, 2014. стр.7-8

устпостављању једног баланса између потребе државе за безбедношћу и потребе заштите загарантованих права појединца, посебно права на приватност.

Надзор и снимање телефонских и других комуникација, је изузетно значајно и ефикасно у доказивањима кривичних дела (лице које се прислушкује се јавља као директан учесник кривичног дела или је у вези са учиниоцем кривичног дела) као и з аутврђивање организационе структуре и веза у организованој криминалној групи.²⁹

Одредбом члана 8, став 2 Европске конвенције о људским слободама и правима, експлицитно је прописано да се јавне власти неће мешати у вршење (уживање) права на приватност, осим ако то није у складу са законом и неопходно је у демократском друштву за интересе националне безбедности, јавне безбедности или економске добробити земље, ради спречавања нереда и криминала, заштите здравља или морала, или ради заштите права и слобода других. Имајући у виду ту одредбу Европске конвенције о људским слободама и правима, Европски суд за људска права израдио је посебан акт, којим су утврђене гаранције уставности код примене мере надзора комуникација. То значи да се надзор комуникација мера користи као крајња мера, у случајевима када се тзв. традиционалним истражним радњама не може постићи очекивани циљ. Њена примена захтева поштовање принципа законитости, супсидијарности, сразмерности и судског надзора, чиме се, нарочито у савременим условима развоја комуникација и средстава за њихову примену, обезбеђује поштовање једног од основних људских права – право на приватност. Тајно посматрање (праћење) је у основи тајна опсервација одређених личности или група лица и објеката који се налазе под оперативном обрадом и састоји се у тајном слеђењу и осматрању лица, с циљем да се уоче одређене криминалистичке и кривичнопроцесно релевантне чињенице. Основ тајног праћења је непосредно запажање које се постиже или слеђењем лица у кретању или посматрањем места и објеката, како би се сазнале чињенице које су од значаја за органе гоњења.

Од тајног праћења треба разликовати тзв. „јапанско праћење”. Предузима се ради спречавања и вршења притиска на поједина лица и узнемиравања било на странце или властите грађане. Циљ „јапанског праћења“ је ометање и онемогућавање обавештајног рада странца, Најчешће се примењује у време критичнијих односа, односно застрашивање

---

²⁹ З. Ивановић, *Анализа правне регулативе надзора над комуникацијама и пракса Европског суда за људска права*, Теоријско стручни часопис - Безбедност, Београд 2011 стр. 102

појединих лица која се баве, или би се могла бавити одређеном врстом криминалне делатности или субверзије. Лица која се ангажују на овим пословима, свесно крше принципи тајности, па не могу обављати послове тајног праћења. „Јапанско праћење” представља једну од метода која се често користила у раду служби Државне безбедности.

Тајно праћење је у основи тајна опсервација одређених личности или групе лица и објеката који се налазе под оперативном обрадом о састпји се у тајном слеђењу и осматрању лица са циљем да се запазе одређене криминалистичке и кривично процесне релевантне чињенице.³⁰

Тајна опсервација (надзор, надгледање, присмотра), у контексту метода спречавања и сузбијања кривичних дела, може се дефинисати као континуирано или повремено, конспиративно оптичко или акустичко надгледање одређених лица, објеката и простора, у циљу прибављања информација о криминалним активностима појединаца или група лица. Зависно од предмета надгледања, као и начина на који се реализује, у оквиру тајне опсервације (надзора) можемо разликовати: оптичку – визуелну, видео опсервацију (надзор); акустичку – звучну, вербалну, аудио опсервацију; оптичко-акустичку опсервацију; опсервацију невербалне комуникације (писма, телеграми, e-mail, SMS поруке и други облици електронске размене информација); опсервацију електронским лоцирањем у простору (GPS, мобилни телефони и слично).

Такође, специфичну врсту тајног надзора и доказну радњу *sui generis*, која између осталог спада у корпус специјалних истражних техника, представља и конторлисана испорука нелегалних или сумњивих пошиљки (предмета). Заступљеност компјутерске технологије у свим сферама људског живота отвара могућности њене примене и у спречавању и сузбијању криминалитета. У том смислу, компјутерске претраге чине релативно нову истражну методу, која се условно може подвести под методе тајног надзора (надзор кроз податке).

Када је реч о нормативном уређењу примене мере тајног надзора, можемо рећи да се иста може реализовати у два специфична, законом прописана случаја: тајни надзор који се предузима као доказна радња у конкретном кривичном поступку, везано за конкретно кривично дело и учуниоца, и тајни надзор који се реализује ван кривичног поступка, као саставни део посебних средстава и метода рада обавештајних служби или полиције у

---

³⁰ В.Кривокапић, *Криминалистичка тактика*, ВШУП, Београд, 2003. стр. 183

супротстављању криминалу. Код нас то су Безбедносна-информативна агенција, Војнобезбедносна агенција и полиција. У већини савремених, демократских држава, законским прописима, уређено је питање примене методе тајне опсервације као истражне технике. Снимање и надзор комуникација и тајна оптичка снимања лица представљају временски ограничене мере, које, у случају постојања одговарајућег степена сумње да је учињено одређено кривично дело, или да се припрема његово извршење, наређује суд под условом да се докази не могу прибавити на други начин. С тим у вези, законом се морају установити неки стандарди приликом примене горе наведене мере:

- 1) означити круг лица која подлежу примени неке од мера;
- 2) дефинисати природа кривичних дела која пружају основ за њихову примену;
- 3) одредити временско трајање самог надгледања и снимања;
- 4) саставити записник о тајном надзору и условима његовог састављања;
- 5) одредити начин контроле.

Циљеви које би наведена доказна радња требала остварити, могу се таксативно набројати:

- 1) провера постојећих и стицање нових података,
- 2) утврђивање веза и контакта лица које се опсервира, са другим лицима,
- 3) утврђивање идентитета праћеног лица, односно лица са којима праћено лице ступа у контакт,
- 4) проналажење предмета кривичног дела или уочавање њихове примопредаје,
- 5) проналажење лица за којима се трага,
- 6) проверавање оперативних веза,
- 7) утврђивање појединих околности из живота праћеног лица,
- 8) прикупљање података значајних за предузимање других оперативно тактичких мера и радњи,
- 9) уочавање склоности и навика праћеног лица ради ефикаснијег расветљавања кривичног дела и криминалне делатности,
- 10) спречавање извршења кривичног дела, хватање извршиоца на делу.³¹

---

³¹ В. Попара и И. Жарковић, *Криминалистичка опсервација у руралним условима*, Теоријско стручни часопис Безбедност, Београд, 2012. стр. 150-155

6. Примена посебне доказне радње Тајни надзор и праћење

Кривична дела поводом којих је допуштен надзор комуникација на основу судског налога, и у погледу којих мора постојати довољна сумња о извршењу или непосредном извршењу, могу се сврстати у три категорије: 1) кривична дела против унутрашње безбедности државе, 2) тешки злочини против живота и тела и 3) кривична дела организованог криминалитета, односно корупције, нарко-криминалитета и злочина предвиђених RICO законом.

Ако су испуњени услови из члана 161. став 1 и 2 Законика о кривичном поступку Републике Србије, на образложени предлог јавног тужиоца суд може одредити надзор и снимање комуникације која се обавља путем телефона или других техничких средстава или надзор електронске адресе или друге адресе осумњиченог и заплону писама и других пошљици. Посебну доказну радњу из члана 166. Законика о кривичном поступку одређује судија за претходни поступак образложеном наредбом. Наредба из става 1. овог члана садржи расположиве податке о лицу према коме се тајни надзор комуникације одређује, законски назив кривичног дела, означање познатог телефонског броја или адресе осумњиченог, односно телефонског броја или адресе за коју постоје основи сумње да је осумњичени користи, разлоге на којима се заснива сумња, начин спровођења, обим и трајање посебне доказне радње. Тајни надзор комуникације може трајати три месеца, а због неопходности даљег прикупљања доказа може се продужити највише за три месеца. Ако је реч о кривичним делима из члана 162. став 1 тачка Законика о кривичном тајни надзор се може изузетно продужити још највише два пута у трајању од по три месеца. Спровођење надзора се прекида чим престану разлози за његову примену. Наредбу из члана 167. став 1 Законика о кривичном поступку извршава полиција, Безбедносно-информативна агенција или Војнобезбедносна агенција.

О спровођењу тајног надзора комуникације сачињавају се дневни извештаји који се заједно са прикупљеним снимцима комуникације, писмима и другим пошљкама које су упућене осумњиченом или које он шаље достављају судији за претходни поступак и јавном тужиоцу на њихов захтев. Поштанска, телеграфска и друга предузећа, друштва и лица регистрована за преношење информација дужна су да државном органу из става 1 овог члана који извршава наредбу, омогуће спровођење надзора и снимања комуникације и

да, уз потврду пријема, предају писма и друге пошиљке. Ако у току тајног надзора комуникације дође до сазнања да осумњичени користи други телефонски број или адресу, државни орган из члана 168. став 1 Законика о кривичном поступку ће проширити тјни надзор комуникације и на тај телефонски број или адресу и о томе ће одмах обавестити јавног тужиоца. По пријему обавештења из става 1 овог члана, јавни тужилац ће одмах поднети предлог да се накнадно одобри проширење тајног надзора комуникације. О предлогу одлучује судија за претходни поступак у року од 48 часова од пријема предлога и о томе саставља белешку у записнику. Ако усвоји предлог из става 2 овог члана, судија за претходни поступак ће накнадно одобрити проширење тајног надзора комуникације, а ако одбије предлог, материјал који је прикупљен у складу са ставом 1 овог члана се уништава (члан 163. став 1 и 2).

По завшетку тајног надзора комуникације орган из члана 168. Став 1 Законика о кривичном поступку доставља судији за претходни поступак снимке комуникације, писма и друге пошиљке и посебан извештај који садржи: време почетка и завршетка надзора, податке о службеном лицу које је надзор спровело, опис техничких средстава која су примењена, број и расположиве податке о лицима обухваћеним надзором и оцену о сврсисходности и резултатима примене надзора. Судија за претходни поступак ће приликом отварања писама и других пошиљки пазити да се не повреде печати и да се омоти и адресе сачувају. О отварању ће сачинити записник.

Сав материјал добијен спровођењем тајног надзора комуникације доставиће се јавном тужиоцу. Јавни тужилац ће одредити да се снимци добијени употребом техничких средстава у целини или делимично препишу и опишу. На снимке сачињене супротно одредбама чланова 166. до 169. Законика о кривичном поступку сходно ће се примењивати одредбе чланова 237, 358, 407. и члана 445. став 2 овог законика.

Што се тиче тајног праћења и снимања, с обзиром да је такође регулисано ЗКП-ом, ако су испуњени услови из члана 161. став 1 и 2 ЗКП-а, на образложени предлог јавног тужиоца суд може одредити тајно праћење и снимање осумњиченог ради: 1) откривање контаката или комуникације осумњиченог на јавним местима и местима на којима је приступ ограничен или у просторијама, осим у стану; 2) утврђивања истоветности лица или лоцирања лица или ствари. Места или просторије из става 1 тачке 1 овог члана, односно превозна средства других лица могу бити предмет тајног надзора и снимања само

ако је вероватно да ће осумњичени ту бити присутан или да користи та превозна средства. Тајно праћење и снимање може трајати три месеца, као и тајни надзор комуникација, а због неопходности даљег прикупља доказа може се продужити највише за три месеца. Ако је реч о кривичним делима из члана 162. став 1 тачка 1 Законика о кривичном поступку, тајно праћење и снимање може се изузетно продужити још највише два пута у трајању од по три месеца. Спровођење праћења и снимања се прекида чим престану разлози за његову примену.

Посебну доказну радњу из члана 171. Законика о кривичном поступку одређује судија за претходни поступак образложеном наредбом. Наредба садржи податке о осумњиченом, законски назив кривичног дела, разлоге на којима се заснива сумња, означање просторија, места или превозног средства, овчашћење за улазак и постављање техничких уређаја за снимање, начин спровођења, обим и трајање посебне доказне радње. Наредбу из члана 172. став 1. Законика о кривичном поступку извршава полиција, Безбедносно-информативна агенција или Бојнобезбедносна агенција. О спровођењу тајног праћења и снимања сачињавају се дневни извештаји који се заједно са прикупљеним снимцима достављају судији за претходни поступак и јавном тужиоцу, на њихов захтев. По завршетку тајног праћења и снимања сходно се примењују одредбе члана 170. Законика о кривичном поступку.

Тајна опсервација се може вршити статички, када се под аудио или видео надзором држи одређени објекат или простор и лица у њему, и у покрету, тј. динамички. Предмет тајног осматрања су најчешће одређени криминогени објекти, односно криминална жаришта (места у којима се фреквентно врше кривична дела), али и простор на коме се окупљају криминалци (кафићи, коцкарнице, кладионице и друго), договарају о вршењу кривичних дела или у њима живе и раде (стан, радне просторије). Саме делатности праћења и надзора, нарочито искусних криминалаца, нису нимало једноставне и захтевају озбиљне припреме и велику опрезност у непосредној реализацији. Њиховом деконспирацијом се деконспирише и цела криминалистичка контрола или обрада одређеног лица или групе лица, једном речју „прикривена истрага“.

Већина криминалца, предузима одређене мере у циљу откривања лица која их опсервирају или користе одређене мере ради губљења из њиховог видног поља, зато што су веома често свесни тога да су од стране надлежних органа праћени и да се налазе под

надзором. С тим у вези, искусније криминалне групе организују и контрапраћење, тј организују праћење лица која надгледају њихову организацију.

Приликом предузимања мере снимања путем видео надзора неопходно је коришћење одређених техничких и електронских средстава која омогућавају фиксирање и уочавање бројних чињеница, које су запажене током опсервације. Приликом саме помене видео надзора, прва асоцијација на то су камере. Током целокупног поступка, камеру су веома значајне јер се снимањем обезбеђују видео и у већини случајева и аудио сигнал. Потребно је да камере поседују квалитет како би се информације које се прикупљају, биле што корисније у даљем поступку. Што се тиче карактеристика камера, може се рећи да оне поседују различиту резолуцију снимања, ширину угла снимања, осетљивост на светлости и могу бити покретне и стационарне. Како би се олакшала примена мере тајног снимања и прикупљања података, у пракси се у последње време, користе камере које поседују квалитетне карактеристике и то: управљачку конзолу за зумирање или померање у свим правцима, програмирање одређених положаја, детекцију кретања, аутоматску компензацију осветљења и многе друге погодности. Развојем науке и технологије, дошло је и до развоја такосване „фибер оптике“ која омогућава да се сочиво камере постави у једном, а камера у другом, удаљеном месту. Камере су тако постале неприметиве за лица над којима се примењује поменута мера. Како би се сви подаци прибележени камерама складиштили на једном месту, ради лакшег прегледа и даљег коришћења, формирају се посебна места која служе за непрекидно праћење ситуације и, по потреби, снимање. На постављеним мониторима се посматра слика са сваке камере, односно постоји могућност, уколико се користи више камера, да се мења слика по слика.

Као што је већ напоменуто са развојем технологије, упоредо се развијала и опрема за прислушкивање и опсервацију те се дошло до тога да је могуће надzirати све и свакога, чак и на великим раздаљинама и са уређајима свих облика и димензија. Такође, опрема је изграђена да се може прилагодити скоро свакој ситуацији. Од савремених средстава за праћење и прислушкивање користе се „микро“-микрофони, електронски стетоскопи, радио микрофони, усмеравајући и ласерски микрофони уређаји за магнетно снимање као и многи други. За акустичку опсервацију је нарочито погодан систем мобилне телефоније и без директног прикључења на мрежу мобилних оператера. Надзор разговора се у овом случају своди на подешавање радио пријемника, радио скенера или другог сличног уређаја који

детектује и емитује радио сигнале, на фреквенцију коју користи надзирани мобилни телефон.³² Један од већих проблема приликом примене ове врсте надзора је у томе, што извршиоци кривичних дела, врло често мењају СИМ картице, чак и више пута у току дана, те је због наведеног тешко идентификовати власнике телефонских бројева, тј лица чију комуникацију треба надzirати. Данас је веома лако доћи до СИМ картица, обзиром да се исте продају скоро на сваком киоску. Уређај који бележи бројеве који се позивају назива се идентификатор телефонских бројева. То је инструмент који се прикачи на телефонску линију, обично у централи. Помоћу њега се бележе бројеви који се позивају с неког одређеног телефонског апарата. Такође, помоћу идентификатора се региструју долазећи позиви. Једина мана идентификатора је то што не бележи моменат успостављања везе између телефонских бројева.

У оквиру акустичке опсервације можемо разликовати више модалитета:

1. Ако се разговор одвија непосредно између саговорника или ако се разговор одвија помоћу техничких и комуникационих уређаја, тј између саговорника на даљину разликујемо две врсте надзора и то: 1) надзор непосредне вербалне комуникације, и 2) надзор вербалне комуникације која се одвија телефонима или другим уређајима за комуникацију на даљину, тзв. "посредна комуникација";
2. У зависности од тога како се реализује опсервација непосредне вербалне комуникације постоје две врсте надзора: 1) надзор "озвучењем" простора (отвореног или затвореног, аутомобила итд.), и 2) надзор "озвучењем" лица;
3. Ако се аудио надзор спроводи уз знање и пристанак или захтев једног или више учесника комуникације, али не свих учесника комуникације, такође постоје две врсте надзора: 1) надзор који се спроводи без знања свих учесника разговора, и 2) надзор који се реализује са знањем, пристанком или захтевом једног или више, али не свих, учесника разговора тзв. консесуални надзор;
4. Зависно од тога ко реализује консесуални надзор, разликујемо: 1) надзор који спроводи полиција или друга агенција, уз пристанак или захтев учесника разговора, и 2) консесуални надзор у коме снимање³³ врши сам учесник, тако што "озвучује" комуникацијски уређај, себе или простор.

---

³² Д. Маринковић, *Тајни надзор – законски и криминалистички аспекти*, Београд, 2014. стр. 56

³³ У овом случају користимо израз "снимање", а не "надзор", зато што је логички тешко разумети и објаснити да неко сам себе надзира.

Сматра се да се у практичном раду на спречавању и сузбијању криминалитета, нарочито организованог, знатно бољи ефекти постижу надзором непосредне вербалне комуникације, озвучењем просторија, у односу на опсервацију и снимање разговора који се обављају телефонима или другим техничким уређајима за комуницирање на даљину.

6.1. Примена посебне доказне радње Тајни надзор и праћење у другим државама

Све државе, убрајајући ту и нашу, покушавају да, различитим законским решењима, што прецизније дефинишу услове и начин спровођења мере надзора комуникација како би смањила могућност различитих злоупотреба, али и омогућиле одговарајући систем контроле законитости њеног спровођења. Питање дозвољености тајних снимака јавило се најпре у судској пракси САД. Прва одлука датира још с почетка прошлог века, *Boyne Sity, G. A. Co. v. Anderson*, 109 N. W. 429/1906. Иначе, у САД су, као правни основ коришћења мере електронског надзора комуникација, познати следећи акти: *Omnibus Crime Control and Safe Streets Act*, из 1968. године; *Public Law Act 99-508*, из 1986. године; *Law on Privacy of Electronic communications*, и одлуке Врховног суда САД. Надзор над комуникацијама одобрава Суд за надзор страних обавештајних служби од 7 чланова (*FISC*), који је законом установио Конгрес САД као посебно одељење Врховног суда. Основ за одобрење надзора је национална безбедност. Такође, одредбама Закона о приватности електронске комуникације (*ECPA*), омогућава се „лутајуће прислушкивање” комуникација, а то значи пресретање трансмисије поруке мобилног телефона, модема, пејцера, као и електронске, *e-mail*, поште. Самим тим се може говорити о три врсте пресретања комуникација у САД: пресретање тзв. *жичане комуникације*, када се постављају уређаји на телефонске или телеграфске жице (*wiretaping*); пресретање уобичајене (непосредне) комуникације између саговорника; пресретање електронске комуникације, као трансфера порука које нису гласовне, посредством различитих електронских (информатичких) преносних средстава, а где не спадају жичане и обичне говорне комуникације.

Начин одобравања мере надзора комуникација зависи од сврхе у коју се мера користи. У превентивне сврхе, ову меру одобрава главни штаб ФБИ-а, ДЕА, Министарство правосуђа и Савезни окружни суд, ЦИА, НАСА и други. У репресивне сврхе, меру

одобрава надлежни суд; вођа тима ФБИ, ако су испуњени законски услови довољне сумње да је извршено неко кривично дело које захтева примену ових мера; консензуални надзор одобрава вођа тима без судског надзора; на предлог јавног тужиоца налог се може издати и против неидентификованих лица која су у вези са кривичним делом, уколико се зна број телефонског прикључка којим ће се послужити неидентификовано лице. Од подносиоца захтева за надзор (пресретање) разговора суд захтева да наброји циљеве истраге који ће се употребити за одлучивање када су прикупљени сви потребни докази, односно када се дође до таквог доказа, надзор се прекида. Захтев ово мора садржати да се не би наредило обустављање надзора након првог пресретања доказа, него се надзор дозвољава све док се не прикупи сва комуникација која је потребна да се у потпуности схвати дело које је учињено или ће се учинити. Суд, такође, захтева од подносиоца да опише максимални период који захтева за сваки поднесак. Временско трајање мере је до тридесет дана, након чега се пресретање обуставља, али се може продужити. Надзор над спровођењем мере је административни, судски и парламентарни.

У Немачкој, правни основ за коришћење мере представља *Das Gesetz über die Beschränkung des Post- und Fernmeldegeheimnisses aus dem Jahre 1968*. и *Das Strafprozessordnung* (Закон о кривичном поступку). Електронски надзор комуникација у Немачкој се, у превентивном смислу, користи ради очувања националне безбедности, док у репресивном смислу, мера се користи ради откривања каталошки одређених кривичних дела и њихових извршилаца, за које постоји основана сумња да су извршили та кривична дела. Такође, надзор комуникација користи се и ради утврђивања боравишта осумњиченог лица које се налази у бекству. Начелник БНД-а, односно начелник војно-обавештајне службе безбедности, одобрава примену мере у превентивном смислу. За репресивне сврхе, ради откривања неког од каталошки предвиђених кривичних дела, меру може одобрити суд на захтев надлежног државног тужиоца. Изузетно, у случају опасности од одлагања, примену мере може одобрити и државни тужилац уз накнадну потврду суда, тзв. „велики напад прислушкивањем”. Иначе, у Немачкој процесној теорији се случајеви опсервације непосредне вербалне комуникације у приватним становима деле на тзв. „велики напад прислушкивањем”, који подразумева опсервацију у овим објектима када у њима није присутан прикривени иследник, озвучењем самих просторија, и тзв. „мали напад прислушкивањем”, који означава снимање разговора у приватном стану помоћу

„озвученог” полицијског иследника, који непосредно учествује у таквом разговору.³⁴ Временско трајање мере је ограничено на три месеца, уз могућност продужења за још три месеца. Надзор над законитим спровођењем ове мере може бити административни, судски и парламентарни, као стандардна врста надзора.

У *Великој Британији*, надзор комуникација је регулисан Законом о пресретању комуникација из 1985. године (*IOCA*), Законом о истражним овлашћењима (*RIPA*) из 2000. године и Законом о антитероризму, криминалу и безбедности из 2001. године. Период за који се одобрава надзор је шест месеци за разлоге националне безбедности и очување добробити нације, који може бити продужен за још шест месеци, а три месеца за тешке облике криминала, који може бити продужен за још три месеца. Почети надзора комуникација везују се за овлашћено отварање писама и других поштанских пошиљки на основу налога државног секретара, што је први пут јавно објављено Прокламацијом од 25. маја 1663. године.

Надзор комуникација телефоном први пут је забележен 1937. године без налога меродавне власти, што је био повод критика, па је одлучено да се телефонски разговори могу надzirати само на основу налога који је потписао државни секретар. Касније, 1951. године, Министарство унутрашњих послова је издало директиву градској полицији, царини и пореској служби, којом су постављени услови који морају бити задовољени, уколико се жели добити налог за надзор комуникација од стране државног секретара. Први извештај о контроли примене мере надзора комуникација поднео је *лорд Диплок*, и он је објављен у марту 1981. године.

Коначно, 1985. године, донет је Закон о прислушкивању комуникација (*The Inception of Communications Act*). Одредбама овог закона начелно је забрањено неовлашћено прислушкивање телефонских и других облика надзора поштанског комуницирања (телефакс, телеграм, телекс, *e-mail*), што је и инкриминисано запрећеном казном затвора у трајању од две године или новчаном казном. Уколико се прислушкивање врши уз сагласност власника телефонског прикључка, којом лице дозвољава прислушкивање сопствених телефонских разговора, не постоји противправност у прислушкивању. Налог за примену мере надзора комуникација издаје државни секретар, или у хитним случајевима неки од његових помоћника, али се тај налог мора макар и

---

³⁴ Ж. Нинчић, *Безбједност - Полиција - Грађани, година X број 1-2/14*, 1997. стр. 96

усмено „ауторизовати” од стране државног секретара. Закон је прописао и систем контроле законитости у предузимању ове мере, кроз формирање посебног надзорног судског тела – трибунала. Закон о прислушкивању комуникација био је ограничен на прислушкивање комуникација послатих поштом или средствима јавног телекомуникационог система. Остали облици тајног надзора помоћу техничких средстава били су регулисани Смерницама Министарства унутрашњих послова о коришћењу опреме за надзор из 1984. године. Правни основ за примену ове мере представља и *Security Service Act* из 1998. године. Законом о регулисању истражних овлашћења (*The Regulation of Investigatory Powers Act*) од 28. јула 2000. године, почиње савремен поглед на примену мере надзора комуникација. Основна карактеристика овог Закона јесте његова сагласност са Законом о људским правима из 1998. године (*The Human Rights Act*) и изградња система обезбеђења по угледу на Европску конвенцију о људским правима и основним слободама.

Пресретање комуникација у току преноса преко телекомуникационих система, у смислу Закона о регулисању истражних овлашћења, јесте ако је: тако да модификује или омета систем или његов рад; тако да прати преносе путем система; тако да прати пренос бежичне комуникације путем апарата у систему, тако да неке делове или цео садржај комуникације има на располагању, док се преноси од пошиљаоца према примаоцу. Законито пресретање комуникација може бити предузето без налога и на основу законито издатог налога. Пресретање без налога могуће је уколико особа пристане на надзор својих комуникација, и то уколико је комуникацију послало лице које је пристало на пресретање, или је комуникација намењена примаоцу који је дао пристанак на пресретање комуникације. У супротном, пресретање је законито ако је предузето на основу налога који је законито издао државни тужилац. Незаконито пресретање комуникација је свако пресретање које је намерно и без законског овлашћења, и то се сматра кривичним делом.

Налогом за пресретање одређује се и период у којем се може предузети мера пресретања. Налог за пресретање неће бити обновљен, осим уколико државни секретар сматра да је и даље неопходно пресретање комуникација, а то је да је неопходно: у интересу националне безбедности, ради спречавања озбиљних кривичних дела, у сврху очувања економске добробити Велике Британије, или у условима који се јављају као еквивалент одредбама било ког међународног споразума о узајамној помоћи. Државни секретар ће поништити налог за пресретање уколико је уверен да више не постоје законски

разлози због којих је било потребно пресретање комуникација. Важна карактеристика Закона о регулисању истражних овлашћења јесте задржавање трибунала као независног судског тела састављеног од искусних правника које именује краљица, и чија је функција да разматра све жалбе на рад обавештајних агенција, полиције и других служби у поштовању овлашћења предвиђених Законом о регулисању истражних овлашћења.

У Енглеској се као разлози примене мере у репресивне сврхе наводе спречавање извршења и истраживање извршеног кривичног дела, ако постоје основани разлози за сумњу да је извршено тешко кривично дело. Приликом одобравања и примене мере мора се поштовати начело сразмерности и супсидијарности. Применом мере настоје се прикупити докази за успешно спровођење других истражних метода, јер се сазнања прикупљена применом ове мере не могу користити пред судом.

У Италији, правни основ за примену мере надзора комуникација представља: *Codice No. 410*, из 1991. године; *Codice di Procedura Penale*, из 1998. године; *Codice Antimafia No. 203*, из 1991. године. Ова мера се примењује у репресивне сврхе, ради истраживања тешких кривичних дела која су одређена каталогом кривичних дела, уколико постоје јаке индиције (*gravi indici*). Међутим, уколико постоји сумња за постојање мафијашке криминалне делатности, за примену ове мере, на основу Антимафијашког закона, није потребно постојање јаких индиција. Приликом одобравања и примене ове мере, морају се поштовати принципи сразмерности и супсидијарности. Меру надзора комуникација, у Италији, у превентивне сврхе (тзв. *административно прислушкивање*), одобрава суд за спречавање мафијашког криминалног деловања, на захтев начелника DIA и уз сагласност министра унутрашњих послова. У репресивне сврхе, меру одобрава суд на захтев државног тужиоца, а изузетно, до 24 сата, меру може одобрити и начелник МУП-а, уз накнадно одобрење суда. Време трајања мере је 15 дана (према одредбама ЗКП-а), односно 40 дана уз могућност продужења мере, на основу Антимафијашког закона, или до 20 дана уз могућност продужења (административно прислушкивање). У Италији се примењују стандардне врсте надзора над законитим спровођењем мере.

У Хрватској, правни основ коришћења мере надзора комуникација представља Закон о казном поступку из 2009. године, који за разлику од претходних, на један свеобухватнији начин регулише употребу специјалних истражних метода. Оне су сврстане у посебну групу у оквиру доказних радњи („посебне доказне радње”) где се налазе и: мере

надзора и техничког снимања телефонских разговора и других комуникација на даљину; улазак у просторије ради спровођења надзора и техничког снимања просторија; тајно праћење и техничко снимање особа и предмета. Мера се у репресивне сврхе користи ради откривања извршилаца каталожки одређених кривичних дела уз поштовање начела сразмерности и супсидијарности. У Хрватској је могуће и коришћење тзв. *случајних доказа* у складу са законским условима, односно ако се приликом предузимања мере забележе подаци и обавештења која упућују на неко друго кривично дело и извршиоца из каталожки одређених кривичних дела, и они се могу користити као доказ у поступку за то кривично дело. Временско трајање ове, али и других „посебних доказних радњи” је ограничено на шест месеци, али их, на предлог државног тужиоца, истражни судија може продужити из важних разлога за још шест месеци. У посебно сложеним предметима, истражни судија може продужити мере за још шест месеци. Надзор над законитим спровођењем мере је административни, судски и парламентарни.

У *Словенији*, правни основ за примену мере јесте Закон о кривичном поступку. Закон предвиђа да, уколико постоје утемељени разлози за сумњу да је особа извршила, припрема или организује извршење неког од каталожки одређених дела, се као комуникација за то кажњиво деловање користи одређено комуникацијско средство или рачунарски систем, или би такво средство или систем могао бити искоришћен, а може се оправдано закључити да се другим мерама не би могли прикупити докази, или би њихово прикупљање могло да угрози живот или здравље људи, може се одредити: надзор електронских комуникација са прислушкивањем и снимањем, као и контрола и *zavarovanje* (очување) доказа о свим облицима комуницирања, који се преносе у електронском комуникацијском систему; контрола писама и других пошиљки; контрола рачунарског система банке или другог правног лица које обавља финансијску или другу привредну делатност; прислушкивање и снимање разговора уз сагласност најмање једне особе која учествује у разговору (члан 150). Мера може бити примењена уколико су извршена кривична дела против безбедности Републике Словеније и њеног уставног уређења и злочина против човечности и међународног права, за која је законом прописана казна затвора у трајању од пет година или више година; тешких кривичних дела наведених у каталогу (члан 150, став 2, тачка 2); кривичних дела за која је законом прописана казна затвора од осам или више година. Трајање мере је један месец, уз могућност продужења из

важних разлога за један месец сваки пут, али најдуже до шест месеци. Меру одобрава истражни судија, на предлог јавног тужиоца.³⁵

7. Примери из праксе

FBI у одређеним истрагама користи посебан рачунарски програм (Carnivore) за читање електронске поште лица осумњичених за кривична дела тероризма, дечије порнографије и сексуалне експлоатације и превара. Овај систем је у могућности да скенира милионе e-mail порука у секунди. Carnivore у ствари представља трећу генерацију програма за надзор комуникације које се одвијају путем рачунарских мрежа, развијену од стране FBI-а. У периоду од 1985-1991. године електронска присмотра примењена у истрагама FBI-а имала је за последицу 7.324 судске пресуде, којима су изречене новчане казне у износу од 131.851.162 долара, повраћај имовине, враћање у претходно стање или судско одузимање имовине у вредности од 331.861.045 долара, а резултат тога је било и спречавање потенцијалног економског губитка од 1.862.414.937 долара.³⁶

Искуство ове службе говори да је судски наложена електронска присмотра била кључна или је у знатној мери помогла истрази FBI-а у 3.348 случајева у поменутом периоду. И поред чињенице да примена микрофона и других техничких уређаја за озвучење простора (тзв. "бубе" - енгл. bug, отуда и прислушкивање - bugging) даје добре резултате у прибављању информација од значаја за спречавање и сузбијање кривичних дела, поменути подаци Административног судског уреда указују да се релативно мали број судских налога годишње односи на прислушкивање приватних стамбених просторија грађана, тј. њихово озвучење. Тако је према извештају за 2003. годину он износио 118, односно 8% од укупно 1441 захтева. Разлоге треба тражити у тешкоћама које се појављују у вези са одређивањем (лоцирањем) места на којем ће се одвијати разговор који треба бити предмет надзирања, као и у техничким препрекама које стоје на путу оперативцима при постављању и демонтажу прислушне апаратуре. Без обзира на такве тешкоће, мишљење већине државних службеника задужених за борбу против организованог криминалитета у САД-у јесте да надгледање телефонских разговора, посебно употреба микрофона (за разговоре у просторијама), представља једну од најважнијих мера намењених његовом

---

³⁵ Ж. Нинчић, *Безбједност - полиција - грађани*, Бања Лука, година X, број 1-2/14, стр. 102.

³⁶ Д. Маринковић, *Тајни надзор – законски и криминалистички аспекти*, Београд, 2014. стр. 62.

сузбијању, која омогућава продирање у најдубље слојеве злочиначких организација и прикупљање доказа о њиховим криминалним делатностима. У случају *Katz v. United States*, Врховни суд је утврдио кршење IV амандмана Устава и прогласио неважећим доказе о организовању илегалног коцкања Charles Katz-а, до којих су агенти FBI-а дошли озвучењем телефона у јавној говорници, за коју су утврдили да је редовно коришћења од стране осумњиченог. Прислушни уређаји су постављени без судског налога, чиме је повређено право на приватност осумњиченог, с обзиром дан ије било речи о прислушкивању уз сагласност. Констатовано је да се IV амандманом штите људи и њихово право на приватност, а не сама места у којима они ту приватно бораве, тако да је судска наредба потребна у свим случајевима повреде права на приватност, ако његов титулар у конкретним околностима оправдано очекује заштиту своје приватности.³⁷

Оптужена лица на која се односе снимци настали као резултат примене тајног аудио надзора, у кривичном поступку се од таквих доказа најчешће бране ставом да снимљени глас није њихов, те да је цео аудио запис монтиран и фалсификован. У таквим случајевима суд најчешће одређује вештачење гласа оптуженог (фоноскопско вештачење). Стриктном применом ове процедуре суд може доћи у прилично незгодну ситуацију да код сваке примене аудио снимака као доказног материјала, оптужени, поучени од стране својих адвоката, истичу приговор о веродостојности гласа и захтевају вештачење, која суд и наређује, што би представљало велики финансијски издатак и значајно успорење читавог поступка.

У једној пресуди изреченој у Посебном одељењу Окружног суда у Београду, 2005. године, судско веће заузело је став да на основу сопственог чулног доживљаја и искуства, стеченог преслушавањем аудио записа на главном претресу, нема сумње у веродостојност снимака и идентичност гласа оптуженог са гласом на снимцима, те да у конкретном случају вештачење није потребно. Ову пресуду је касније потврдио и Врховни суд Србије. Ради провере приговора оптуженог о аутентичности аудио записа насталог надзором телефонских разговора, суд у поступку може позвати да се као сведок саслуша припадник полиције или БИА-е који је непосредно реализовао ову радњу, о околностима под којима је то учињено, те да се изјасни о оригиналности самих снимака. Као сведока суд може у поступку позвати и оштећеног или жртву (нпр. код изнуде, уцене, отмице и сл.), односно

---

³⁷ V. Katz, United States (386 U.S. 954)

дуго лице које је учествовало у спорној конверзацији са оптуженим, како би дало свој исказ о аудио снимцима сачињеним том приликом, тј. да потврди или оспори садржину разговора који се предочава суду. Октобра 2008. године, Министар одбране Републике Србије је донео одлуку о укидању тајности са документа Војно-безбедносне агенције (ВБА) о примени мера тајно надзора, на захтев удружења Иницијатива младих за људска права. Према овом документу ВБА је током 2007. године примила 35 наредби надлежног истражног судије за примену надзора и снимања телефонских и других разговора или комуникација другим техничким средствима и оптичка снимања особа. По основу тих наредби ВБА је у складу са законским овлашћењима током 2007. године применила мере надзора према 35 особа.

ЗАКЉУЧАК

Надзор комуникација јесте мера која се не односи само на разговоре који се обављају телефоном или другим техничким уређајима за вербалну комуникацију на даљину, већ и на електронску пошту (*e-mail*). Међутим, када је реч о надзирању непосредне вербалне комуникације (разговор у „четири ока”, односно разговори при личном сусрету, непосредном контакту два или више лица на отвореном или затвореном простору, јавним или приватним просторијама), мишљења су подељена, у зависности од значаја ове врсте надзора за откривање и доказивање кривичних дела, као и њиховог утицаја на загарантоване слободе и права човека. Ово питање се може решити на два начина: *први*, његовим нормирањем као посебне радње доказивања, као истражне технике *sui generis* у односу на надзор и снимање телефонских и других разговора и комуникација, које се обављају посредством техничких средстава, као што је то случај са великим бројем законодавстава; *други*, њено прецизирање, подвођењем и ове радње под исту.

Акустички надзор и техничко снимање просторија и лица представља тајну акустичну опсервацију и евентуално снимање разговора једне или више особа. Ова мера дубоко задире у права других лица, јер се приликом озвучења просторија снимају разговори између лица која су се затекла у тој просторији, без обзира на то што према неком од тих лица није поименично издата наредба за такву врсту надзора. Такође, ограничава се и право на неповредивост стана. У техничком смислу, уређаји за надзор могу се инсталирати у унутрашњости простора који се надзире, или ван њега. Уколико се инсталирају у унутрашњости простора који се надзире, то подразумева и овлашћење за тајни улазак у туђи стан или просторије с циљем тајног уграђивања техничких уређаја, али и касније ради демонтажа (уклањања) тих истих уређаја. Као пример технолошког развоја електронских уређаја који се користе за тајни надзор телефонских и вербалних комуникација, може послужити случај када је совјетска влада поклонила америчкој амбасади у Москви велики државни грб Америке. Амерички стручњаци за откривање прислушних уређаја детаљно су прегледали грб и нису нашли ништа сумњиво. Међутим, касније се испоставило да је грб послужио за прислушкивање разговора на основу резонанце дрвета.

Надзор комуникација представља један од савремених кривичнопроцесних доказних механизма, који се у криминалистици назива „тајна акустична опсервација” и која технички може бити изведена на различите начине. То је конспиративно пресретање комуникација осумњиченог, где се одговарајући уређаји уграђују у телефонске инсталације, врши се „пресретање” комуникације осумњиченог у тренутку док комуникација још траје (тзв. *real time* или *on line* надзор) преко тзв. озвучења просторија скривеним микрофонима и сличним средствима, али и пресретањем осталих облика електронских комуникација осумњиченог, као што су мобилни телефони, персонални рачунари (електронска пошта), пејџери и друга техничка средства. Надзор комуникација представља, по својој природи, меру процесне принуде, али којом се ограничава једно од основних људских права, право на приватност.

Право на приватност, прокламовано је Универзалном декларацијом о људским правима (*The Universal Declaration of Human Rights*), усвојеном на Генералној скупштини Уједињених нација, 10. децембра 1948. године у Паризу. Одредбом члана 12 Декларације, прописано је да нико не сме бити изложен произвољном мешању у приватни живот, породицу, стан, преписку, нити нападима на част и углед. Осим тога, предвиђено је и право на законску заштиту против оваквог мешања или напада. Полазећи од тога, употреба техничких средстава у надзору комуникација, правно је нормирана Међународним пактом о грађанским и политичким правима, Декларацијом о основним принципима правде за жртве криминалитета и злоупотреба власти, Кодексом понашања лица одговорних за спровођење закона и другим актима. Ови акти нису усмерени ка неутралисању могућности надзирања комуникација с циљем заштите јавне и националне безбедности, већ ка успостављању једног баланса између потребе државе за безбедношћу и потребе заштите загарантованих права појединца, посебно права на приватност. Одредбом члана 8, став 2 Европске конвенције о људским слободама и правима, експлицитно је прописано да се јавне власти неће мешати у вршење (уживање) права на приватност, осим ако то није у складу са законом и неопходно је у демократском друштву за интересе националне безбедности, јавне безбедности или економске добробити земље, ради спречавања нереда и криминала, заштите здравља или морала, или ради заштите права и слобода других. Имајући у виду ту одредбу Европске конвенције о људским слободама и правима, Европски суд за људска права изразио је посебан акт, којим су утврђене гаранције

уставности код примене мере надзора комуникација. То значи да се надзор комуникација мера користи као крајња мера, у случајевима када се тзв. традиционалним истражним радњама не може постићи очекивани циљ. Њена примена захтева поштовање принципа законитости, супсидијарности, сразмерности и судског надзора, чиме се, нарочито у савременим условима развоја комуникација и средстава за њихову примену, обезбеђује поштовање једног од основних људских права – права на приватност.

У пракси, значајан криминалистички ефекат примене мере надзора комуникација изражава се, пре свега, могућношћу да се прикупе садржаји који су кључни и пресудни за откривање и доказивање кривичних дела у свим оним ситуацијама када су сазнања (основи сумње) само индикативна, а односе се на тајно криминално организовање и под условом да је примена других метода немогућа или ризична. Ако је у питању вршење опасних кривичних дела, онда су посебно значајни превентивни ефекти овакве мере, па су и сами традиционални разлози против њене примене, нецелисходни и без основа. Када је у питању доказна вредност података и информација које су прикупљене применом ове мере, транскрипти телефонских разговора представљају доказе који, као и сваки други докази, подлежу слободној оцени суда, и према садржају и према убедљивости. Уколико се из садржаја транскрипта прислушких разговора види да је прислушковано лице учествовало у извршењу кривичног дела, на томе се може заснивати судска одлука. Транскрипт разговора је исправа коју суд цени као и сваки други доказ у кривичном поступку, уколико није било незаконитости приликом његовог прибављања и уколико се не оспори аутентичност звучног снимка. У пракси, мере тајног надзора комуникација своде се на: акустичну присмотру просторија, аутомобила и самог човека, као и телефонских веза (фиксна, мобилна и сателитска телефонија); преузимање факс-веза и модемских веза; преузимање компјутерских информација (електронска пошта), укључујући ту и радио зрачење компјутера и улазак у базе података; тајно фотографисање и снимање, визуелно праћење објекта, као и лоцирање SMS порука на мрежи мобилне телефоније; употребу уређаја који бележе бројеве позване са одређеног телефонског броја и време трајања позива. У непосредној вези са овим мерама су и мере програмске или растер претраге („прочешљавање”), које представљају методе рачунарске обраде доступних података.

Прибављање података о долазним и одлазним позивима осумњиченог и SMS порука, такође представља задирање у право на приватност. Међутим, и многе друге истражне радње (претресање, наредба банци или другом правном лицу, привремено одузимање писама, телеграма и других поштиљки), које се не третирају као специјалне истражне радње, представљају задирање у приватност. Разлика између класичних радњи доказивања којима се задире у приватност и специјалних истражних метода, јесте у степену ограничавања права на приватност. Суштински је важно имати јасне, детаљне прописе о томе, посебно што технологија која је на располагању, постаје све софистициранија.

Како би посебна доказна радња Тајни надзор и праћење била што ефикаснија у борби против организованог криминалитета, држава би требала побољшати материјалана и техничка средства служби безбедности које примењују наведену радњу, из разлога јер је организовани криминалитет у сталном развоју и напредовању, а многе државе не улажу довољно у органе служби безбедности како би били "у кораку" са организованим криминалитетом.

ЛИТЕРАТУРА

Књиге, монографије, уџбеници и чланци

1. Бојана Павишић, *Појаве савремених злочина-савремени међународни криминалитет, приручник*, РСУП Хрватске, Загреб, број 3/1991
2. Вељко Попара и Иван Жарковић, *Криминалистичка опсервација у руралним условима*, Теоријско стручни часопис Безбедност, Београд, 2012. стр. 150-155
3. Весна Антонић, Драгана Митровић, *Посебне истражне радње - модул*, Сарајево, 2012, стр. 52
4. Владан Васиљевић, *Превенција и репресија организованог криминала*, Безбедност и друштвена самозаштита, Београд, број 12/1990, стр. 30-35
5. Владимир Водинелић, *Криминалитет са мрежном структуром и организовани криминалитет профита*, Безбедност МУП Р Србије, Београд, чланак 1/1998.
6. Владимир Кривокапић, *Криминалистичка тактика*, ВШУП, Београд, 2003. стр. 183
7. Војислав Ђурђић, *Кривично процесно право : општи део*, Ниш: центар за публикације Правног факултета, 2014.
8. Горан Бошковић, *Организовани криминалитет*, Београд 2011, стр. 23 - 24.
9. Дарко Маринковић, *Тајни надзор – законски и криминалистички аспекти*, Београд. 2014.
10. Добривоје Радовановић, *Криминалце штити држава*, чланак објављен у Вечерњим новостима, Београд, 25.10.1993, стр. 6
11. Драгана Петровић, *Организовање злочиначких удружења*, Српско удружење за кривично право, Београд, 1996. стр 31-32
12. Ђорђе Игњатовић, *Организовани криминалитет-други део*, Полицијска академија, Београд, 1988., стр 25
13. Жељко Нинчић, *Безбједност - полиција - грађани*, Бања Лука, година X, број 1-2/14, чланак.
14. Жељко Сачић, *Организовани криминалитет у Хрватској*, МУП Р Хрватске, 1997. стр. 10
15. Зоран Ивановић, *Анализа правне регулативе надзора над комуникацијама и пракса Европског суда за људска права*, Теоријско стручни часопис - Безбедност, Београд 2011 стр. 102

16. Зоран Стојановић, *Организоване форме криминалитета*, Безбедност и друштвена самозаштита, Београд, број 5/1990, стр. 62-63
17. Зорица Мршевић, *Организовани криминал, Актуелни проблеми сузбијања криминалитета*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, 1993, стр. 87-88, 93-96
18. М.А. Елиот, *Криминал у модерном друштву-превод*, Свјетлост- Сарајево, 1962. година, превод, стр. 114
19. Мило Бошковић, *Социјална патологија*, Правни факултет Нови Сад, 2002, стр. 129
20. Мићо Бошковић, *Организовани криминалитет*, Полицијска академија, Београд, 1998. стр 7-8
21. Момчило Грубач, *Кривично процесно право*, Правни факултет Универзитета Унион и службени гласник, Београд, 2006, стр. 524
22. Момчило Грубач, *Организовани криминал у Србији као појава новијег времена*, Институт за упоредно право и УНИЦРИ, Београд, 2008, стр. 40
23. Немања Пиповић, *Методи тајног надзора у сузбијању организованог криминала*, Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву, Сарајево, 2013. стр. 58
24. Предраг Петровић, *Посебне мере тајног прикупљања података*, Београд 2015. стр. 56.
25. Саша Кнежевић, *Тајна опсервација комуникација осумњиченог у праву Србије и Црне Горе*, Правна ријеч – Бања Лука, Удружење правника Републике Српске, 2005. – Бр. 6 (2005), стр. 421-437.
26. Слободан Плазенић, *Појам и делатности организованог криминалитета*, специјалистички рад, ФОН Београд, 2004.
27. Удружење правника Србије, *Правни живот* бр. 9/2008., Београд.
28. Удружење правника Србије, *Правни живот* бр. 10/2007., Београд.

Правни извори

1. Вечерњи лист „Могу нас прислушкивати без ичијег знања?!”, 2010.
2. “European Union’s Working Group on Narcotics and Organized Crime”, 1994
3. Закон о Војнобезбедносној агенцији и Војнообавештајној агенцији, Службени гласник РС, број 88/2009, 55/2012 - одлука УС и 17/2013
4. Закон о основама уређења служби безбедности Републике Србије, Службени Гласник РС број 116/2007 и 72/2012
5. Закон о потврђивању Конвенције и допунских протокола, Службени лист СРЈ, број 6 од 27. јуна 2001. године
6. Законик о кривичном поступку, Службени лист Црне Горе, број 57/09
7. Законик о кривичном поступку, Службени гласник РС, број 55/2014.
8. Законик о кривичном поступку, „Службени гласник РС“ број 72/2011.
9. Законик о кривичном поступку Босне и Херцеговине, Службени гласник Босне и Херцеговине, број 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13)
10. Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала, члан 1. Изјава о сврси, Службени лист СРЈ - Међународни уговори, број 6/2001
11. Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала, члан 2. Коришћење термина, Службени лист СРЈ - Међународни уговори, број 6/2001
12. Katz v. United States (386 U.S. 954)
13. Народна скупштина Републике Србије, Осамнаеста седница Одбора за одбрану и безбедност, сазив 2012–2014, 1. март 2010.
14. Национална стратегија за борбу против организованог криминала, Службени гласник РС, бр. 23/2009
15. Пресуде Европског суда за људска права, Малоне против Велике Британије, 1984
16. Пресуде Европског суда за људска права, Делта против Француске, 11444/85, 19. децембар 1990.
17. Пресуде Европског суда за људска права, Круслин против Француске, 1990.

18. Устав Републике Србије, чл. 41. ст. 2. (одступање од тајности писама и других средстава општења) и чл. 42. ст. 3. (одступање од забране прикупљања података о личности изван сврхе за коју су прикупљени).

Сажетак

"Тајни надзор и праћење"

За организовани криминалитет, као једну од највећих негативних друштвених појава, може се рећи да је да је у модерном времену узео маха и да се проширио у скоро свим сферама друштвеног живота. С тим у вези, упоредо са развојем организованог криминалитета, стварају се нови, и унапређују стари механизми за заштиту човечанства од ове негативне друштвене појаве.

Мастер рад под насловом "Тајни надзор и праћење" за предмет истраживања има законску регулативу и начин примене посебних доказних радњи Тајно праћење и снимање и Тајни надзор комуникација, као радње ефикасне у сузбијању организованог криминалитета. Циљ овог рада је да прикаже конкретну законску регулативу наведене мере у нашој држави као и у појединим државама у иностранству и да се прикаже конкретан начин примене наведених мера у пракси у нашој држави као и у другим државама. Приликом израде рада коришћене су компаративна, научна и емпиријска метода.

У првој целини рада дате су више дефиниција појма организованог криминалитета, као и објашњење везе организованог криминалитета са другим облицима криминалитета. У другом делу рада, дат је осврт на законску регулативу примене посебних доказних радњи у сузбијању организованог криминалитета и дат је увид у поједине посебне доказне радње. Трећа целина рада фокусирана је на законску регулативу примене посебне доказне радње Тајни надзор комуникације и Тајно праћење и снимање, хронолошки је дато објашњење о настанку наведених мера. Из разлога што наведене доказне радње задиру у Уставом загарантована људска права, наведени су актери који врше контролу законитости над применом посебних доказних радњи. Такође у трећој целини рада дат је упоредни приказ примене посебних доказних радњи у нашој држави као и у другим државама. На крају рада дати су примери из праксе и закључна разматрања аутора овог рада, заснована на изложеним ставовима домаћих аутора као и ставовима страних аутора.

Да би посебна доказна радња Тајни надзор и праћење била што ефикаснија у примени против сузбијања организованог криминалитета, требало би побољшати материјална и техничка средства служби безбедности које примењују наведену меру, из

разлога јер је организовани криминалитет у сталном развоју и напредовању, а многе државе немају економске и финансијске могућности како би биле "у кораку" са организованим криминалитетом.

Кључне речи: *организовани криминалитет, посебне доказне радње, тајни надзор и праћење, службе безбедности, законска регулатива.*

Abstract

“Secret surveillance and tracking”

Being one of the largest negative social aspects, one can say that organized crime has developed and spread throughout almost every part of society. Therefore, as organized crime evolves, we develop new mechanisms as well as perfect the old ones in order to protect humanity from this negative social aspect. Master thesis named “Secret surveillance and tracking” is about law regulations and ways of applying special evidence-gathering actions of secret tracking and recording and secret communication surveillance as efficient actions in deteriorizing organized crime. The objective of this work is to present specific law regulation concerning mentioned measures in both our and some foreign states and to show the precise way of applying these measures in practice in our country and some foreign states. Comparative, scientific and empiric methods are used during the creation of this thesis.

First part of the document defines organized crime on several occasions and explains the connection of organized crime with other kinds of crimes. The second part analyzes law regulations concerning applying of special evidence-gathering actions of preventing organized crime and provides insight of some particular evidence-gathering actions. The third part focuses on law regulations of applying special evidence-gathering actions of Secret tracking and recording and Secret Communication Surveillance, and chronologically explains the creation of these measures. Because these actions are poaching human rights guaranteed by the Constitution, units controlling the law regulations when applying these actions are listed in the document. The third part also compares applying of these actions in our country with some foreign countries. The final part of the document provides practical examples and concluding considerations of the author, based on presented principles domestic and foreign authors.

In order to make Secret Surveillance and Tracking more efficient in fighting organized crime, it is necessary to improve material and technical supplies of the safety department using mentioned measure as organized crime is in constant progress and many countries are unable to financially keep pace with the organized crime.

Key words: Organized crime, specific evidence-gathering actions, secret surveillance and tracking, safety department, law regulations.

Биографски подаци о кандидату

Кандидат Ненад Младеновић рођен је 26.03.1989. године у Нишу. Основну школу завршио је у Нишу, као носилац дипломе за изузетан успех током школовања "Вук Караџић". У Сремској Каменици завршио је Средњу школу унутрашњих послова 2008. године. Дипломирао је на Криминалистичко - полицијској академији у Београду 01. априла 2013. године и засновао радни однос у Министарству унутрашњих послова, Дирекцији полиције, Полицијској управи у Нишу, Одељењу криминалистичке полиције. Од страних језика, кандидат истиче познавање енглеског језика средњег нивоа знања.

ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ
ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА МАСТЕР РАДА

Име и презиме аутора мастер рада: Ненад Младеновић

Наслов мастер рада: Тајни надзор и праћење

Ментор: Проф. др Саша Кнежевић

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам предао Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, _____

Потпис аутора

_____

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА МАСТЕР РАДА

Изјављујем да је мастер рад, под насловом Тајни надзор и праћење пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да овај мастер рад у целини, нити у деловима, нисам пријављивао на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредио ауторска права, нити злоупотребио интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу, са подацима о датуму одбране и комисији пред којом је рад брањен.

Аутор мастер рада: Ненад Младеновић

У Нишу, _____

Потпис аутора

_____

